

náš vidiek

časopis Vidieckeho parlamentu na Slovensku

4/2013

štvrtročník
ročník X.

VIDIECKY PARLAMENT
NA SLOVENSKU

- Projekt „Ženy do voza aj do koča“
- Vidiecka žena roka – Líderka 2013
- Putovanie za syrmi

a mnoho iného o aktivitách a vyhlídkach nášho vidieka

Obsah

- 4 Vyhodnotenie – Líderka roka 2013
- 5 Vidiecka žena roka – Líderka 2013
- 8 Ženy do voza aj do koča
- 10 Aká je podľa Vás úloha žien a mužov v našej spoločnosti?
- 12 Vyhodnotenie súťaže Dedina roka 2013
- 13 Deň vidieka
- 14 Pôda je prírodný zdroj a my si ho ničíme
- 18 Regionálny dialóg k rodinným farmám
- 22 Monitoring a hodnotenie poľnohospodárskych politík OECD 2013
- 23 Putování za sýry
- 29 Snem vlastníkov neštátnych lesov
- 30 Priamy predaj v Európskej únii
- 31 Šanca pre zvýšenie zamestnanosti na vidieku
- 33 Región Turiec má svoj systém lokálnej potravinovej siete
- 34 Ocenenie úspešných ľudí
- 36 Ozveny starodávnych piesní
- 39 Ako postupovať pri poukázaní 2 %

náš vidiek

Ročník: X

Číslo: 4/2013

ISSN: 1339-1542

Vydavateľ:
Občianske združenie
Vidiecky parlament na Slovensku
Kapitulská 13
974 01 Banská Bystrica
mobil: 0915 446 538
e-mail: vipa@vipa.sk
www.vipa.sk

Vychádza štvrtročne pre vnútornú potrebu organizácie. Nepredajné.

Náklad: 1000 ks

Uzavierka nasledujúceho čísla:
20. februára 2014

Redakčná rada:
Bc. Mária Behanovská,
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD,
Ing. Karol Herian, CSc

Grafická úprava a ilustrácie:
Ing. arch. Pavol Borodovčák

Tlačiareň:
Róbert Jurových – NIKARA, Krupina

Neprešlo jazykovou úpravou.

Foto na titulnej a 2. strane:
Aj príroda sa už chystá na Vianoce;
Pavol Borodovčák

Foto na zadnej strane obálky:
Veselý snehuliak v Slanských
vrchoch; Pavol Borodovčák

Jediná vec, ktorú si môžeš dať a zároveň si ponechať, je dané slovo

Naše dané slovo s pokračovaním vydávania nášho vidieka plníme. Nie je to jednoduché, ale podarilo sa.

Aby sa nám to mohlo dať aj v budúcom roku, záleží aj od Vás. Ako? Jedna z možností pre Vás je príležitosť poukázať nám 2% z daní. Sú aj iné príležitosti, ale to je na Vás. V tomto čísle prinášame informácie o súťaži Vidiecka žena roka – Líderka 2013. Podarilo sa zorganizovať Deň vidieka v NR. V tomto roku v komornejšej atmosfére, ale malo to svoj význam, aby si naši páni poslanci a panie poslankyne uvedomili, že náš slovenský vidiek je odrazom politiky štátu. Trepezlivosť vidiečanov je tiež obmedzená a ukáže čas, že do kedy budú ľudia na vidieku znášať diskrimináciu. Naším zákonodarcom chýba uvedomenie hodnôt si v jednoduchšej vete: Jediná vec, ktorú si môžeš dať a zároveň si ponechať, je dané slovo. Narábať so slovom vedia, ale...

Nekonečný maratón rokovaní na pracovných stretnutiach k novému programovacieho obdobiu 2014 – 2020. Stále nové a nové verzie a varianty dokumentov, akceptácia aj neakceptácia návrhov, pripomienok, praktických skúseností podaných v pripomienkach. Aké bude naše prekvapenie, keď uzrú svetlo sveta. Aktivity expertov z vidieka aj tých samozvaných, čo si uzurpujú právo zastupovať nás všetkých žijúcich na vidieku a sami sú

na míle vzdialení od reality. Ako oni vnímajú význam a dopad svojho konania? Jediná vec, ktorú si môžeš dať a zároveň si ponechať, je dané slovo. Narábať so slovom vedia, ale...

Projekt „Ženy do voza aj do koča“. Dlhodobou sa nám darí komunikovať s Vidieckymi ženami. Prezentujeme vidiecke ženy už od roku 2002, každý rok sa k nám hlásia ženy z rôznych kútov Slovenska. Prezentácie dobrých príkladov nikdy nie je dosť a že naše ženy sú životaschopné, o tom sa môžeme presvedčiť na každom kroku. Len treba mať otvorené oči a počúvajúce uši. A že sme ženy rôzne, nájdeme sa medzi nami aj ženy, ktoré na vidiek síce radi chodia, ale to je všetko. Realitu života na vidieku a spoluprácu si zamieňajú zo svojou túžbou zviditeľniť sa a zarobiť peniaze, že na úkor aj žien na vidieku to ich už netrápi. Ako potom vnímajú zmysel vety.

Jediná vec, ktorú si môžeš dať a zároveň si ponechať, je dané slovo. Narábať so slovom vedia, ale...

Všetko dobré do nového roku želá.

Behanovská

Ludmila Bátorová, predsedníčka výboru pre aktivity vidieckych žien a kultúrneho dedičstva, VIPA SK

Vyhodnotenie – Líderka roka 2013

Národná sieť rozvoja vidieka SR - centrálna jednotka, Agroinštitút Nitra, štátny podnik v spolupráci s Vidieckym parlamentom na Slovensku zorganizovali Workshop pri príležitosti osláv Svetového dňa vidieckych žien **Úspešné ženy = životaschopný vidiek**, 22. októbra 2013 v modrom salóniku v Agroinštitúte Nitra.

Počas ktorého vyhodnotili tohoročnú súťaž Vidiecka žena roka – Líderka roka 2013. Ocenenie vidieckych žien každoročne organizuje Vidiecky parlament s rôznymi partnermi. Tu sú kategórie a ocenené ženy.

Žena – aktivistka: Mgr. Eva Šimúnková – Bánov, 25 rokov
Momentálne je na aktivačných prácach v obci. Do kultúrno - spoločenského života sa začala aktívne zapájať už na základnej škole. Je podpredsedníčkou občianskeho združenia. Nacvičila mnoho divadiel v súbore mladých „10 v kruhu“. Organizuje mnoho aktivít v obci. Stihla toho už toľko čo mnohí nestihnú ani za celý život.

Žena – politička: Mária Čuchtová – Miklušovce, 53 rokov
Starostka obce Miklušovce. Vie potreby ľudí riešiť rýchlo a jednoducho. Je odborníkom v odbore mediátor a probátor. Pravidelne rieši pracovné príležitosti pre nezamestnaných. Obnovila v obci písanie kroniky. Zúčastňuje sa vzdelávania v práci s mládežou. Práca starostky je jej poslaním.

Žena – podnikateľka: Anna Beníková – Papradno okres Bytča, 56 rokov
Vyštudovala Strednú poľnohospodársku školu v Žiline. Pracovala v miestnom družstve. Po zmene režimu si zobraza do prenájmu družstvo v Papradne. Postupne začala chovať ovce, hovädzí dobytok, kone. Vybudovala agropenzión Grunt v strede obce, kolibu na farme. Venuje sa chorému synovi. S jej podporou sa zmenil aj život v obci.

Zľava: Eva Šimúnková, Mária Čuchtová, Kristína Podmanická, Anna Majerská.

Žena – remeselníčka: Kristína Podmanická, Prievidza, 59 rokov,
Celý život vyrába krásne veci z paličkovanej čipky. Pravidelne sa zúčastňuje akcií spojených s čipkou na Slovensku i v zahraničí. Jej trojrozmerné paličkové čipky sú ako živá príroda. Je to človek s veľkým Č.

Žena – občianka : Mgr. Anna Majerská, Vyhne, 70 rokov,
Založila v obci seniorský spevácky zbor, ktorí vedie. Zúčastňuje sa rôznych súťaží. Píše do vyhnianskeho mesačníka „Haló Vyhne“. Vedie detský folklórny súbor pramienok. Je aktivita spestrujú život v obci počas celého roka.

Mimoriadne ocenenie roka: Aktívny kolektív – kolektív dôchodkyň „Cecilky“ pod vedením Emílie Machalovej z Pruského. Sú

to ženy ktoré nepoznajú nudu, dobrovoľnícka práca pre obec v akejkoľvek podobe je pre ne samozrejmosťou.

Mimoriadne ocenenie roka: Bc. Mária Behanovská – Svojou dlhoročnou prácou významne prispela k rozvoju vidieckych aktivít, v propagácii výstupov programu rozvoja vidieka a stratégie pre podporu vidiekeho obyvateľstva. Svojimi aktivitami dosiahla, že VIPA SK je všeobecne uznávanou a rešpektovanou organizáciou, prispieva k etablovaniu programov, ktoré významne skvalitňujú životnú úroveň na vidieku. Je tvorcom časopisu *Náš vidiek*. Ako lektor pre oblasť miestneho rozvoja je inšpiráciou pre mnohé obce a komunity. Robí s OZ Vidiecke ženy.

Účastníčky workshopu **Úspešné ženy = životaschopný vidiek**.

Bc. Mária Behanovská

Vidiecka žena roka – Líderka 2013

Obzretie za aktuálnym ročníkom

V tomto roku organizátormi boli Národná sieť rozvoja vidieka SR - centrálna jednotka, Agroinštitút Nitra, štátny podnik v spolupráci s Vidieckym parlamentom na Slovensku. Workshop pri príležitosti osláv Svetového dňa vidieckych žien **Úspešné ženy = životaschopný vidiek**. Počas workshopu sme vyhodnotili tohoročnú súťaž Vidiecka žena roka – Líderka roka 2013.

Prečo Vidiecka líderka roka?

Je veľa žien, ktoré svojou prítomnosťou v prostredí, v ktorom pôsobia, kde žijú, robia život krajším. Určite sa o to veľmi snažia. Niektoré majú svoju rodinu, deti a domácnosť. Sú to napríklad dôchodkyne, ktoré by sa mohli už len venovať a tešiť sa zo svojich vnúčat. Ony však popri tom stíhajú rôzne iné aktivity. Patria sem mamičky na materskej dovolenke, slobodné ženy bez rodiny, starostky, úradníčky, živnostníčky alebo ženy, ktoré sú zamestnané v najrôznejších oblastiach. Berieme ich ako

samozrejmosť – sú to naše susedky, mamy, kolegyně. Ale to, čo pre svoje okolie a komunitu robia, nie je samozrejmosťou. Robia to vo svojom voľnom čase, na úkor svojej rodiny, dobrovoľne.

Stretávame ich takmer na všetkých kultúrnych alebo športových akciách v obci. Sú tam, kde sa konajú výstavy. Venujú sa deťom v rámci ich mimoškolských aktivít, organizujú výlety pre dôchodcov. Záleží im na tom, aby sa ľudia neuzatvárali pred ostatnými, aby sa stretávali a aby „obec žila“. Sú pre svoje okolie

zdrojom energie, dobrých nápadov. Šíria dobrú náladu, inšpirujú ostatných.

Preto už tradične v rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien aspoň touto formou odmeňujeme, morálne, ale aj rôznymi cenami šikovné vidiecke ženy – líderky a upozorňuje-

Agroiňštitút Nitra, štátny podnik, Nitra, Hotel Agroiňštitút

Hlavným poslaním hotela Agroiňštitút nie je len poskytovať ubytovacie, stravovacie a doplnkové služby v najlepšej možnej kvalite, ale cieľom za-

mestnancov hotela je aj spríjemniť pobyt svojim hosťom, poskytnúť im kompletné služby s kvalitným ubytovaním a vynikajúcou kuchyňou, postarať sa o ich bezpečnosť, pohodlie a zabezpečiť ich skorý návrat.

Hotel Agroiňštitút je situovaný v tichom a peknom prostredí v blízkosti výstaviska Agrokomplesu, v mestskej časti Chrenová, s krásnym výhľadom na hrad, Zobor a Kalváriu. Je vzdialený len pár minút autom od centra mesta. Výborná poloha hotela zaručuje hosťom všestranné využitie voľného času a to návštevou obchodného centra- Centro Nitra, krytého bazéna, tenisových kurtov a haly, jazdeckého areálu, kultúrnych pamiatok.

36 priestorových dvojlôžkových, 18 jednolôžkových izieb a 6 apartmánov Vám v cene ubytovania poskytne raňajky, parkovisko, neobmedzené a bezplatné pripojenie na internet. Všetky izby sú vybavené samostatnou kúpeľňou (sprchový kút, WC), chladničkou, TV, telefónom a prípojkou na internet. Stravovanie hostí je zabezpečené v hotelovej reštaurácii s domácou a medzinárodnou kuchyňou.

Pre všetkých hostí, ktorí hľadajú uvoľnenie po namáhavom dni, ako aj pre tých, ktorí uprednostňujú aktívny oddych ponúkame dokonalé spojenie oddychu, relaxu a komfortu s neopakovateľnou atmosférou vo FITLIFE CENTRE, ktoré Vám ponúka spinning, pilates, taeba, SM systém a vo wellness centre sú k dispozícii sauny -fínska, parná a infrasauna a hydromasážna vaňa s vírivkou a svetelnou terapiou

me na ich výnimočnosť.

Dovoľte aj touto cestou poďakovať sponzorom dlhoročným aj tým novým. V tomto roku Ľudmile Bátorovej, Daniele Ťapúchovej, MPRV SR i ďalším, ktorých vám bližšie predstavujeme na tejto dvojstrane:

Bardejovské kúpele a. s. Hotel Ozón

Je najväčším ubytovacím zariadením v Bardejovských Kúpeľoch. Hotel ponúka ubytovanie v dvojposteľových, jednoposteľových izbách a apartmánach. Izby sú vybavené chladničkou, rádiom, TV a telefónom. Každá izba má vlastnú kúpeľňu a väčšina izieb má balkón. Budova má 5 poschodí, je vybavená výťahom a jedálňou. Hotel je prepojený presklenou chodbou s Kúpeľným domom - Balneoterapiou, kde sa podávajú kúpeľné procedúry. V hoteli Ozón Vám ponúkame ubytovanie v novorekonštruovaných izbách. Izby kategórie ***+ sú nadštandardne vybavené k maximálnej spokojnosti našich klientov. Klient má k dispozícii župan, papuče, hygienické potreby, fén na vlasy, minibar, osobnú váhu a hotelový trezor. Každá izba má balkón a je orientovaná na južnú stranu. Hotel Ozón ponúka v svojich priestoroch tieto služby: kaviareň, cestovná kancelária, zmenáreň, PC s pripojením na internet, Wifi free, Wellness Spa (bazény + saunový svet, fitness, solárium, masáže), Beauty studio, kaderníctvo, kozmetika, pedikúra, trezor na recepcii hotela, stála zdravotnícka služba, stála výstava zaslúžilého umelca Vojtecha Löfflera, konferenčná miestnosť, monitorované parkovisko

SLOVOTHERMAE, kúpele Diamant Dudince, š.p.

Kúpeľná 107,
962 71 Dudince

„Dudinská minerálna voda vytryskla zhlbín zeme, ako Boží dar, aby zmiernila tvoje bolesti.“

Základom kúpeľnej liečby v Dudinciach sú vzácne balneologické vlastnosti minerálnej vody: Hydrogen-uhlíčitano-ochloridová, sodno-vápenatá, uhlíčitá, sírna hypotonická voda obsahuje aj ďalšie významné prvky ako horčík, fluór, bróm, bór, draslík, pestrú paletu rozpustných minerálov, mangán a jód. Dudinská minerálna voda obsahuje „Glauberovu soľ“ (magnesium sulfuricum), ktorá sa využíva v detoxikačnej medicí-

ne ako doplnkový prostriedok na očistu tráviaceho traktu a lymfatického systému.

Obsah síry vo vode blahodárne pôsobí na pokožku, napomáha pri redukcii vrások, celulitídy, pri liečbe niektorých kožných ochorení (psoriasis vulgaris, neurodermatitída, sklerodermia, rosacea, akne). Kombinácia kúpeľa v uhlíkovej a sírnej vode má svoje priaznivé účinky v gynekológii. Pitná liečba má svoje indikačné pole pri chronických bronchitídach, pri chorobách pečene a žľazových ciest, pankreasu a obličiek.

Kúpeľná liečebňa Diamant*** ponúka „pod jednou strechou“ viac než 70 druhov liečebných procedúr zameraných na pohybový, srdcovo-cievny, neurologický aparát; lekársku starostlivosť, ubytovanie v zrekonštruovaných izbách, stravovanie, pestrú paletu voľnočasových aktivít.

Penzion Teplička ulica Štefana Nahalku 154, Liptovská Teplička

Penzion Teplička je ubytovacie zariadenie vhodné pre rodiny s deťmi a rovnako aj pre firmy. Firmám môžeme ponúknuť kompletnú organizáciu firemných akcií, team buildingov, školení. Kapacita penziónu je 20 – 35 lôžok. Penzión je postavený z dvoch budov spojených presklenou zimnou záhradou, ktorá tvorí vstup do penziónu a ponúka priestor na príjemné posedenie pri kávičke či poháriku vína. Zo vstupnej haly môžete vstúpiť do sauny, kancelárie, jedálne a do ubytovacej časti. Na prvom poschodí nad vstupnou halou je detský kútik. Celý penzión je moderne zariadený. Letná záhrada poskytuje priestor pre rodiny s deťmi na rôzne hry, nachádzajú sa v nej hojdačka aj preliezačka pre deti. Posedenie a možnosť zdarma si zapožičať záhradný gril je príjemným doplnkom skupinových pobytov v letných mesiacoch. Zimná záhrada je vhodná na posedenie pri kávičke, čaji, poháriku vína. V Penzióne Teplička nájdete niekoľko miest na posedenie v zimnej záhrade a tak aj niekoľko skupiniek hostí má na svoje posedenie súkromie.

ných akcií, team buildingov, školení. Kapacita penziónu je 20 – 35 lôžok. Penzión je postavený z dvoch budov spojených presklenou zimnou záhradou, ktorá tvorí vstup do penziónu a ponúka priestor na príjemné posedenie pri kávičke či poháriku vína. Zo vstupnej haly môžete vstúpiť do sauny, kancelárie, jedálne a do ubytovacej časti. Na prvom poschodí nad vstupnou halou je detský kútik. Celý penzión je moderne zariadený. Letná záhrada poskytuje priestor pre rodiny s deťmi na rôzne hry, nachádzajú sa v nej hojdačka aj preliezačka pre deti. Posedenie a možnosť zdarma si zapožičať záhradný gril je príjemným doplnkom skupinových pobytov v letných mesiacoch. Zimná záhrada je vhodná na posedenie pri kávičke, čaji, poháriku vína. V Penzióne Teplička nájdete niekoľko miest na posedenie v zimnej záhrade a tak aj niekoľko skupiniek hostí má na svoje posedenie súkromie.

Rodinný penzión Starý hostinec, Svätý Anton 81

Pre návštevníkov, stráviacich tematický pobyt, či individuálne ubytovanie v Penzióne Starý hostinec je pripravený bohatý kultúrny program v sebe ukrývajúci ľudové tradície, zvyky, tance a piesne odzrkadľujúce bohatstvo a duchovný život našich hornohontianskych predkov. Každého z pociestných zaujme aj neďaleké mesto Banská Štiavnica, známe svojou históriou, vzácnymi pamiatkami minulosti, bohatou architektúrou, tajchami a v neposlednom rade aj očarujúca panoráma legendárneho vrchu - Sitna. Súčasťou nášho ubytovacieho zariadenia je aj relax centrum Dobrô telo, ktoré je súčasťou nášho ubytovacieho komplexu. V našom zariadení ponúkame niekoľko typov masáží a oddychových cvičení. Klasická masáž, Medová detoxikačná masáž, Masáž lávovými kameňmi, Japonská masáž tváre, BODY BASIC – zoštieňujúca masáž, Indická masáž hlavy – antistresová Reflexná masáž, Broussova masáž, Dornova metóda, Táde sviečky, Termomasážna posteľ, Rašelinový zábal, Luxusná čokoládová masáž, Škoricové zábaly, Bahenná terapia s kompletnou masážou – Rémy Laure

Bc. Mária Behanovská

Ženy do voza aj do koča

OZ VIPA SK realizuje projekt podporený z dotácie na podporu rodovej rovnosti zameranej na dosiahnutie rodovej rovnosti a podporu uplatňovania zásady rovnakého zaobchádzania na základe pohlavia alebo rodu.

Ženy na seminári v Bardejove.

Ženy na seminári v Banskej Bystrici.

Semináre rámci projektu sa konali v Banskej Bystrici 27. novembra 2013. V Bardejovských kúpeľoch 4. decembra 2013. V obci Smilno 12. decembra 2013. V Krupine 27. decembra 2013. Jednou z prednášok bola aj téma Máme rov-

nosť v slovenskej spoločnosti? lektorkou bola pani Doc. Ing. Viera Petrášová, CSc.

V diskusiách sa ženy venovali hlavne téme zosúladienie rodinného a pracovného života.

Cieľom projektu je scitlivieť spoločnosť a profesné skupiny pre vnímanie rodovej nerovnosti a odstránenie stereotypov cielenými výstupmi výskumu o úspešných ženách určeným pre kandidátky do rozhodovacích pozícií a ich podporovateľov a implementovanie programov a osvetových aktivít na základe výskumu, ktoré zabezpečia vykorenenie tradičných stereotypov o rodových rolách mužov a žien v rodine, na trhu práce. Pozdvihnutie vedomostnej úrovne skupiny žien žijúcich na vidieku. Prostredníctvom aktivít neformálneho vzdelávania, výskumom v oblasti rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, vyššiu účasť v rozhodovacom procese implementovať postupy eliminujúce vplyv stereotypov. Zvyšovanie povedomia širokej verejnosti o ľudských právach vrátane podpory dialógu štátu s občianskou spoločnosťou a dialógu v rámci občianskej spoločnosti. Zhromažďova-

nie, analýza a šírenie objektívnych, spoľahlivých a porovnateľných informácií o stave ľudských práv na Slovensku v rodovej rovnosti a tiež výskumu a analýz v oblasti rodovej rovnosti vrátane zabezpečenia porovnateľnosti a spoľahlivosti údajov

Ženy na seminári v Banskej Bystrici.

Rozhovor viedla: **Bc. Mária Behanovská**

Aká je podľa Vás úloha žien a mužov v našej spoločnosti?

rozhovor s Vierou Petrášovou

Viera Petrášová (58) – pochádza zo Zvolene. Titul lesnej inžinierky získala v roku 1980 na Lesníckej fakulte Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene, v roku 2001 sa stala kandidátkou vied na Vysokej škole zemédskej v Brne a v roku 2010 si spravila docentúru v odbore Krajinárstvo na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. Dlhé roky pracovala ako vedecká pracovníčka v lesníckom výskumnom ústave vo Zvolene a neskôr v Národnom lesníckom centre. V roku 2009 jej dali výpoveď a doteraz trvá súdny proces o porušení zásady rovnakého zaobchádzania a neplatnosti výpovede. V roku 2003 už v tejto organizácii dokázala, že voči nej ako žene porušili zásadu rovnakého zaobchádzania a súd vyniesol rozsudok k uskutočneniu nápravy v pracovnej pozícii v jej prípade. Desať rokov učila na Lesníckej fakulte vo Zvolene. V roku 1999 bola generálnou riaditeľkou sekcie lesníckej na Ministerstve pôdohospodárstva SR, kde bola zodpovedná za založenie podniku Lesy SR, aj za národný program Drevo – surovina 21. storočia. Založila Združenie lesníčok, pôsobila aj ako predsedníčka Združenia žien Slovenska. Už vyše dvadsať rokov pracuje ako súdna znalkyňa pre lesné hospodárstvo. V súčasnosti prednáša na univerzite v Nitre. Je vydatá a má dve deti.

• Aká je podľa Vás úloha žien a mužov v našej spoločnosti

Mala by byť v rovnocennej pozícii žien a mužov tak v práci ako aj v politike. Kým najmä v súkromných firmách už nepozorujeme také problémy pri obsadzovaní vedúcich pracovných pozícií (najmä naše mladé vzdelané ženy sa začínajú vyrovnávať svojim kolegom s rovnakým vzdelaním a obdobnými znalosťami) vo verejnom sektore tomu tak nie je. Myslím si, že tu prevládajú stereotypy a je mi ľúto, že najmä ženy si to neuvedomujú a sú vlastne radi, že sú zamestnané. Spamätajú sa až keď im hrozí strata práce. Verejný sektor možno aj vďaka neustálym politickým nomináciám ako by kopíroval situáciu v politickom živote, kde ženy nie sú zastúpené tak akoby im to patrilo. Určite to ochudobňuje našu spoločnosť, lebo zvýšenie našej konkurencieschopnosti nemôže nastať bez využitia ľudského potenciálu, ktorý tvoria muži a ženy spolu a ich zastúpenie je rovnomerné.

• Ako vnímate problematiku rodovej rovnosti z hľadiska svojej profesie?

V súčasnosti som vysokoškolská pedagogička a môžem konštatovať, že priamo v mojej práci na Fakulte európskych štúdií a regionálneho rozvoja Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre nepocitujem takéto problémy. Učiteľská profesia je tá, kde v našej spoločnosti prevládajú ženy. Určite je to aj tým, že najmä na úrovni vysokých škôl je táto profesia na to aké sú na ňu kladené vysoké odborné požiadavky veľmi finančne nedocenená. Diskutuje sa aj o tom, že akú máme kvalifikačnú štruktúru (nízky počet profesoriek, docentiek...) nevýhodnú pre ženy. Tieto problémy tu sú, ale v rámci priameho pedagogického procesu sa nestretávam s problémom nedodržiavania princípů rodovej rovnosti a to nielen z pohľadu rozdielného pohlavia.

• Ktoré rozdiely medzi ženami a mužmi sú podľa Vás najmarkantnejšie?

Z hľadiska výkonu práce, športu sú to fyzické rozdiely. Je mi ľúto, že táto problematika sa z hľadiska rovnosti príležitostí nerieši. Veď je rozdiel napr. pri senioroch ako potrebujú umiestniť madlá pre postavenie sa v kúpeľni a vo WC muži či ženy. To samozrejme už ani nehovorím o problémoch s úchopovou silou žien po 50-tke pri rôznych manuálnych prácach.

Rozdiely však vznikajú aj vo sfére rodinného, pracovného a spoločenského života. Tu však vidím príčinu v pretrvávajúci rodových stereotypov, ktoré si vlastne ani väčšina v našej spoločnosti neuvedomuje. Preto je problematické identifikovanie ich dopadov. Prevládá určitá lahostajnosť k pozícii ženy najmä ako obeť. Zabúda sa, že možnosť voľby (napr. pri psychickom či fyzickom násilí v rodine či spoločnosti) musí byť „dovolená“ aj žene. Vyplýva to určite z nepochopenia partnerstva a vzťahu medzi mužom a ženou na rovnocennom princípe. Žena predsa nemusí byť v pozícii „submisívnej“ manželky a matky a muž už dávno nie je dominantným žiteľom rodiny. Veď spoločnosť má uznať práva všetkých a tak ako si to zaslúžia aj vnímať ich.

• Prečo je dôležité hovoriť o rovnosti príležitostí?

Ja vnímam rovnosť príležitostí aj z pohľadu telesne postihnutých ľudí, kde vítam pomoc pre nich vo forme zlepšenia prístupu do aktivít spoločnosti. Na semaforoch už berieme automaticky, že máme aj zvukový signál, prechody cez ulice sú prispôbené pre kočíky s deťmi, výťah má zvukové upozornenie poschodia alebo aj označenia v slepeckom písme...ale napr. nevnímame skutočnosť, že v reštauráciách nie sú WC pre vozíčkárov, zabezpečenie pomoci zo strany obce či štátu pre týchto ľudí je ponechané na nich a v sociálnej pomoci poznáme len nejaké telesné postihnutia, ale nevnímame, že seniori tým, že majú obmedzené pohybové ústrojenstvo, sluch, zrak (ale podľa lekárskeho nálezu v zhode s vekom)

so sociálnou dostupnosťou potrebujú pomoc a pochopenie aj zo strany štátnych autorít. Z pohľadu problematiky rodu a rovnosti príležitostí napriek neustálym diskusiám na tému muži a ženy a najmä po vstupe do EÚ, musím konštatovať, že nám chýbajú príklady dobrej praxe. V Slovenskej republike nemáme priame vzory úspešného prekonania problémov v tejto oblasti. Nemáme vybudovanú poradenskú sieť k rovnosti príležitostí, ktorá musí byť prístupná pre klientov a najmä vzhľadom k nepriaznivej ekonomickej a následne sociálnej situácii bez poplatku. Keď ľudia nemajú na lekára tak nepôjdu platiť za poradenstvo. Zlepšenie sociálnej situácie v celej spoločnosti otvorí cestu k riešeniu nielen existenčných problémov, ale aj sociálnej inklúzie. Tieto problémy vnímajú klienti pilotných stredísk za podradné a to aj napriek tomu, že ženy si uvedomujú, že pri prepúšťaní sú prvé na rade.

• Existuje diskriminácia podľa rodu a pohlavia? Vieme ju identifikovať v našej spoločnosti?

Áno, existuje. Je však zakrytá nánosom stereotypov. Nevnímame ju ako problém, ale skôr ako bežnú situáciu. Presadzovanie zmien je potom veľký problém a tak ako obeť sexuálneho obťažovania „mlčiaca“ väčšina vníma ako „možno prispievajúce k obťažovaniu“, aj obeť diskriminácie podľa pohlavia (dokiaľ dopodrobna nepoznajú podstatu problému) sú k nim prirovnávané. Veď neraz som počula aj právnikov obhajovať aktérov spôsobujúcich diskrimináciu takto: „Veď doteraz boli všetci ticho, nikto sa nebránil...“ Nehľadajú dôkazy o tom, že napr. či zamestnávateľ dodržiaval rovnosť v zaobchádzaní, ale argumentujú „útokom“ na obeť, ktorá mala odvahu ozvať sa.

Viac si môžete o názoroch a postojoch Doc. Ing. V. Petrášovej, CSc. prečítať v online verzii denníka SME.

Vyhodnotenie súťaže Dedina roka 2013

Celkovým víťazom siedmeho ročníka súťaže sa stala obec **Malé Dvorníky** v okrese Dunajská Streda.

Pri tejto príležitosti boli 14. novembra 2013 slávnostne odovzdané ocenenia všetkým úspešným obciam v súťaži. Ocenenia odovzdal riaditeľ kancelárie ministra životného prostredia Vladimír Rak spolu s ďalšími zástupcami vyhlasovateľov. Súťaž vyhlásilo Ministerstvo životného prostredia SR spoločne so Slovenskou agentúrou životného prostredia, Spolkom pre obnovu dediny a Združením miest a obcí Slovenska.

Obec Malé Dvorníky bude v roku 2014 reprezentovať Slovenskú republiku v európskej súťaži o Európsku cenu obnovy dediny. Druhé miesto v súťaži obsadila obec Špania Dolina v okrese Banská Bystrica a tretie miesto obec Pruské v okrese Ilava. Do súťaže sa zapojilo 27 obcí zo siedmich krajov Slovenska.

„Aj počas aktuálneho ročníka tejto súťaže sme boli svedkami toho, že naše dediny dokážu aj v neľahkých podmienkach intenzívne pracovať na svojej obnove. Hospodársky rast Slovenska spočíva aj v schopnosti využiť zdroje, ktorými vidiek a vidiecka krajina disponujú,

Centrum víťaznej obce Malé Dvorníky.

k čomu už 15 rokov prispieva aj Program obnovy dediny,“ povedal počas udeľovania ocenení riaditeľ kancelárie ministra MŽP SR Vladimír Rak. Zdôraznil tiež, že do tohto programu sa za 15 rokov jeho existencie zapojilo 85 percent vidieckych obcí, kde sa prostredníctvom dotácií prerozdělilo takmer 8 mil. eur.

Obec Kechec v okrese Košice-okolie získala mimoriadnu cenu za Výnimočný, inovatívny, vizionársky a zároveň trvalo udržateľný rozvoj obce. Okrem troch celkových víťazov a držiteľa mimoriadnej ceny získavajú vecné a finančné ceny aj víťazi jednotlivých kategórií. V kategórii Dedina ako hospodár získala ocenenie obec Jablonka v okrese Myjava, v kategórii Dedina ako maľovaná obec Baďan v okrese Banská Štiavnica, v kategórii Dedina ako klenotnica obec Sebechleby v okrese Krupina, v kategórii Dedina ako pospolitosť obec Pavlovce nad Uhom v okrese Michalovce, v kategórii Dedina ako partner obec Šarovce v okrese Levice, v kategórii Dedina ako hosťiteľ obec Blatnica v okrese Martin a v kategórii Dedina ako záhrada obec Bošáca v okrese Nové Mesto nad Váhom.

V súťaži obce prezentovali úspešné postupy obnovy vidieka, zlepšenie kvality životného prostredia a rozvoj dedín na národnej a medzinárodnej úrovni. Počas mesiacov jún a júl 2013 všetky prihlásené obce navštívili členovia národnej hodnotiacej komisie, aby vybrali celkového víťazu súťaže. Výsledky boli oficiálne vyhlásené 18. septembra 2013 v Banskej Bystrici, na záver konferencie 15 rokov Programu obnovy dediny na Slovensku za účasti štátneho tajomníka Ministerstva životného prostredia SR Vojtecha Ferencza a takmer 180 účastníkov z celého Slovenska.

Deň vidieka

12. ročník dní vidieka v Národnej rade v tomto roku s mottom „človek – miestne produkty – komunita – krajina“.

Slávnostné privítanie hostí.

Cieľom stretnutia boli rozhovory so zákonodarcami o potrebách a problémoch slovenského vidieka, o možnostiach ich riešenia a predstavenie aktivít členov a partnerov. Výstava a prezentácie sa konali vo výstavných priestoroch NR SR na Západnej terase Bratislavského

Prezentovali sa Cech kachliarov a krbárov, Ekotrend Myjava, spol. s r.o., tohtoročných držiteľov ocenenia Biopotravina roka 2013 a Centrum environmentálnych aktivít v Trenčíne. Slovenská agentúra životného prostredia sa predstavila prostredníctvom výstavy 15 rokov Programu obnovy dediny na Slovensku a súťaže Dedina roka 2013.

Súčastou podujatia bude aj prezentácia autorského projektu

„Korene“, ktorý vyhladáva, prezentuje a spája ľudí, ktorí svoju vášeň pre remeslo, povolanie či záľubu dovádzajú do profesionálnej úrovne a vytvárajú tak unikátne lokálne produkty a služby, situované vo vidieckej krajine a určené pre komunitu užívateľov, nadšencov a podporovateľov.

Prezentácie vidieckych aktivít.

Pôda je prírodný zdroj a my si ho ničíme

Rozhovor s akademikom prof. Jurajom Hraškom, Dr.Sc.

Juraj Hraško bol krátko ministrom životného prostredia počas dočasnej vlády Jozefa Moravčíka, pôsobil aj ako slovenský veľvyslanec vo Švajčiarsku. Predovšetkým však bol vedec-kým pracovníkom, doktorom vied, profesorom, akademikom a zakladateľom modernej pedológie (vedy o pôde) na Slovensku. Pôda je jeho celoživotnou láskou a preto ho trápi, čo sa s ňou deje v tejto krajine.

Je to už starší pán okolo osemdesiatky, ktorý hovorí pomaly a rozvážne, no je vidno, že všetko, čo povie, má dobre premyslené. Býval členom komunistickej strany (neskôr po revolúcii vstúpil do SDL) a svoje lavicové zmýšľanie nikdy neopustil. Na rozdiel od mnohých komunistov, z ktorých sa po prevrate stali veľkopodnikatelia a zástancovia neoliberalného kapitalizmu.

Netvrdí, že za komunistov bolo všetko v poriadku, no usmieva sa nad tvrdením, že dnes žijeme v demokracii. „Aká demokracia, keď celé bohatstvo sveta je v rukách siedmich rodín?“ hovorí. „Všetkých sedem rodín je zo Spojených štátov, všetky patria do klanu Rotschilda a Rockefellera a všetkých týchto sedem rodín sú chazarskí židia.“

Keď rozpráva, často prechádza od jednej témy k druhej, možno preto, že veľa zažil, veľa si našťudoval, o mnohom rozmýšľal. V rozhovore som sa snažil tieto odbočky eliminovať, aby sa v nich čitateľ nestratil.

V jeden moment spomenie ministra vnútra Kaliňáka, ktorý ide posilňovať represívne zložky, aby zabránil krádežiam. „Ale tie krádeže sú dôsledkom toho, že niektorí ľudia už nemajú čo jesť. Treba riešiť príčinu, nie dôsledok.“

Pravda, väčšina Slovákov zatiaľ ešte čo má. Druhá vec je, že jedľa väčšinou chémiou preplnené potraviny zo zahraničných obchodných reťazcov. Z funkčného domáceho poľnohospodárstva ostali len zvyšky. náš rozhovor sa točil aj okolo toho, ako k tomu došlo.

● Po prevrate v roku 1989 nás presviedčali, že v komunistickom Československu nič nefungovalo. Vy si to očividne nemyslíte, najmä o poľnohospodárstve. Prečo?

Viete, podľa Marxa sa dedina mala počas prechodu ku socializmu vyrovnáť svojou životnou úrovňou mestu a ja som za komunistov tvrdil, že Marx nemal pravdu, lebo slovenské mestá sa musia svojou životnou úrovňou vyrovnáť slovenskej dedine. Vidiek bol vtedy bohatý, spokojný a kľudný.

Komunistický štát dovoľoval na Slovensku poľnohospodárstvo ročnou sumou asi 7 miliárd korún, veľká časť z toho išla na investície, najmä na vodohospodárske úpravy, zúrodňovanie pôdy a dotácie na nákup priemyslových hnojív, vrátane organických. To sa bohato vyplátilo, lebo poľnohospodárstvo ako celok vykazovalo ročný zisk približne 25 miliárd korún.

Keď sme za komunizmu boli s manželkou na dovolenke v Juhoslávii, stretli sme tam kopu družstevníkov zo senického okresu a ja som sa ich pýtal: „Čo tu robíte, však na Slovensku je žatva a vy sa tu považujete pri mori?“ A oni mi hovorili: „Veď my nemáme cez žatvu čo robiť. Prídu kombajny, skosia to a my sa vrátíme, keď je už po žatve.“

Keď som sa inokedy bavil s jedným manželským farmárskym párom na farme v západnom Nemecku, tí nemali nikdy čas ísť na dovolenku, lebo sa museli sami na farme obracať.

Povedzme, že družstevníci si dobre našli, ale po novembri 1989 nám hovorili, že sme

mali ekologicky príšerné poľnohospodárstvo a závadné potraviny...

A tak nás oklamali. U nás sa za komunistov hnojilo priemerne 175 kg živín na hektár, ale napr. „ekologickí“ Holanďania dávali 350 kg. „Demokrati“ nás presviedčali, ako je u nás všetko kontaminované, aby sme kupovali „zaručene zdravé“ potraviny v Lidli alebo v Tesco. A tak sme kupovali mäso a mliečne výrobky zo zahraničia a nepostrehli sme, že naše výrobky si vozia v autách do Rakúska či Nemecka. Teraz je celá generácia Slovákov alergická na antibiotiká, lebo stratila imunitu požíraním tých západných jogurtov. Ja som videl na jednom jogurte označenie „biologicky čisté“, ale doba spotreby bola 3 mesiace. Tak mi ukážte nejakú potravinu, ktorá vydrží tri mesiace, pokiaľ nie je chemicky napchatá éčkami.

● Kde to podľa vás začalo?

Rozbitím družstiev. Hneď po revolúcii sa kričalo: Družstvá rozhnáť, to je komunistický výmysel, ideme na rodinné farmy. Ja som vtedy napísal seriál článkov pre Roľnícke noviny, kde som varoval pred rozbitím niečoho, čo funguje. Lebo na celom svete dochádza k zväčšovaniu plôch poľnohospodárskych podnikov a my sme išli cestou rozbitia excelentne fungujúcich poľnohospodárskych podnikov.

● Pokiaľ viem, družstvá sa len transformovali, menila sa forma vlastníctva...

Áno, vznikli tzv. transformované družstvá, ale to už nie sú družstvá tých čo tam pracujú, ale družstvá vlastníkov. Väčšinou jeden čo bol pri peniazoch, skúpil podiely ostatných. Ostatní sú už len zamestnanci a dostávajú nejaké peniaze, pokiaľ na to ten majiteľ má. Väčšina družstiev sa však vôbec neobnovila, zostali zadlžené, skrachovali a majetok sa rozpredal, alebo sa z honosných družstevných stavieb stávajú rozvaliny, ktoré sme pomenovali hneďmi parkami. Videli ste už inú krajinu, kde z funkčných výrobných priestorov sú opustené a burinou či krovinami zarastené plochy?

● Bol to podľa vás zámer alebo nevedomosť ponovembrových garnitúr?

Fakt je, že to bola cieľavedomá a cielená politika, riadená zo západoeurópskych štátov

a USA, aby u nás zničili konkurenciu. Tí čo sa na nej podieľali, pokiaľ si zachovali trochu svedomia, mi hovoria, keď sa stretneme: Hanbím sa za to, čo som vtedy robil. Iniciatíva vzišla najmä zo strany KDĽ, veď cirkev už za socializmu proti družstvám brojila. V Poľsku ako silno katolíckej krajine aj uspela, tam sa kolektívne poľnohospodárstvo nikdy nepodarilo zaviesť. Poliaci ostali väčšinou súkromnými roľníkmi.

V Česku bola tiež silná tradícia súkromných roľníkov, tam grunt vždy zdedil najstarší syn a ostatní sa vyučili remeslu (čo zase viedlo k tradícii malých rodinných podnikov). Preto tam po likvidácii družstiev bolo na čo nadviazať. Na Slovensku si pôdu vždy rozdelili všetci dediči, takže sa rozdrobovala a nebola schopná ich poriadne užiť. V slovenských podmienkach bolo preto družstevníctvo veľkým prínosom, osvedčilo sa a bola najväčšia hlúposť ho zlikvidovať. Zničili sme život na dedine a teraz tu máme programy pre rozvoj vidieka. Pritom by stačilo vrátiť sa k tomu, čo tu už bolo.

● Akým spôsobom sa družstvá likvidovali?

Prvým úderom bolo zrušenie dotácií, lebo tie vraj nepatria do demokratického štátu. Pritom švajčiarske poľnohospodárstvo je zo 60 až 80 percent dotované štátom. Druhým úderom bolo rozdrobenie veľkých fungujúcich a rentabilných hospodáriacich podnikov a politický tlak na prechod k hospodáreniu na malých rodinných farmách. Nebralo sa do úvahy, že veľmi málo vlastníkov pôdy chce a vie hospodáriť na pôde. Tretí úder boli americkí poradcovia, najmä tí z „peace corps“ čo boli prevažne americkí nezamestnaní mladí ľudia, ktorí dostali peniažky, aby išli radiť do zaostalého Československa. Prišli sem a tvárili sa ako každý Američan – aj keď je „superblbý“, tak je najdokonalejší. A radi-li to, čo im kázali v Amerike. Ale americký život a slovenský život, to je predsa rozdiel...

Takže to bol veľmi dobre premyslený útok, oni potrebovali priestor pre odbyt svojich tovarov, ktorých mali nadbytok a zabíj konkurenciu. A spravili to aj v priemysle.

● Tie veľké družstvá sa rozdrobovali zo zákona?

Družstvá sa zo zákona transformovali na družstvá vlastníkov, predovšetkým vlastníkov

pôdy. Družstevníci si mohli vybrať, či zotrvať v zjednotenom družstve, alebo sa vrátiť k pôvodnému, obecnému. A tu zaúradovala slovenská malosť, tak to začalo: naša dedina nebude v zjednotenom družstve, ani naša dedina nebude v tomto družstve a na piatich dedinách, ktoré tvorili jedno družstvo vzniklo päť malých družstiev. Jednému zostal pluh, druhému traktor, tretiemu kombajn, no tak si museli dokúpiť, čo im chýbalo. Tak dostali od bánk veľkorysú pôžičku, chválili sa, ako si pokúpili americké kombajny a traktory. Ale odrazu prišiel termín splatnosti a oni zistili, že nemajú z čoho zaplatiť. Lebo cena hnojiva vzrástla oproti socializmu desaťnásobne, no metrák pšenice sa vykupoval len za 350 korún miesto 300, teda zhruba na rovnakej úrovni. Potom tu bol tlak na vyhnanie odborníkov, väčšinou vysokoškolsky vzdelaných, pod zámenkou, že nie sú vlastníkmi pôdy v tej obci, kde pôsobili. Nasledovala rada pre potomkov vlastníkov, aby žiadali vrátiť dobytok, ktorí ich prapredkovia dali do vznikajúceho družstva a tento vrátený dobytok, často vysokoúžitkové dojnice, okamžite predali na mäso do zahraničia.

Už v roku 1990 som bol na jednom štátnom majetku pri Komárne a riaditeľ mi hovorí: „Nemám na krmivo, musím predať dobytok.“ Vtom sa otvorili dvere, vošla sekretárka, že je tu jeden pán z Talianska a prišiel: „Ja by som tie vaše kravy kúpil, koľko chcete?“ Riaditeľ hovorí: „No to by mi pomohlo, kravy sa ale musia rozdeliť na prvú, druhú a tretiu triedu a podľa toho oceniť.“ Tak ten Talian hovorí: „Dohodnime sa, že všetko bude tretia trieda, toľkoto dám za metrák živej váhy.“ Na druhý deň odišlo kompletne stádo vynikajúcich dojníc, aby ho zbaštili Taliani. No a takto sme sa stali dovcami mlieka a to sme predtým boli prebytkoví.

❖ Viackrát ste sa vyjadrili, že pôda by sa nemala brať ako majetok. Ako ste to mysleli?

Pôda je predovšetkým prírodný zdroj, až potom výrobný prostriedok a až na poslednom mieste majetok. Čo ma trápi je, že zákony dnešných vládcov urobili z pôdy na prvom mieste majetok a majiteľ sa môže ľubovoľne rozhodnúť, či si pôdu nechá alebo predá, či ju bude obrábať alebo nechá ležať ľadom.

Mnohí majitelia, povedal by som, že drvivá väčšina nepodniká na pôde, lebo ne dedine nebýva, o farmárčenie nemá záujem a ani to nevie. Sedia a čakajú, kto príde a kto ponúkne za ich pôdu zaujímavejšiu sumu. Lebo si uvedomujú, že pôda je dobrá investícia a dá sa dobre predat, ak tadiaľ pôjde autostráda alebo ak nejaká zahraničná spoločnosť chce na nej postaviť fabriku. Pozrite sa, kde stoja všetky tie fabriky, logistické centrá alebo slnečné panely - na najúrodnejších pôdach. Pritom je tu jeden paradox, ktorý si málokto uvedomuje. Majiteľ nemá záujem na tej pôde hospodáriť, ani nevie. A ten, ktorý by rád hospodáril, nemôže lebo tá pôda nie je jeho. To je len jeden z paradoxov tejto spoločnosti, ktoré nikto nerieši.

❖ Ale ak už sa pôda neobrába, nie je lepšie na nej niečo postaviť ako ju len tak nechať ležať ľadom?

Ale tým si ju ničíme ako prírodný zdroj, aj do budúcnosti. Ide o toto, ak je nás príliš veľa na Zemi, tak potom musíme urobiť všetko pre to, aby ľudia mali čo jesť. A kde dokážete vyprodukovať potraviny? Na pôde alebo z mora. Poznáte iný spôsob ako vyrobiť poživinu pre ľudí? (Pozn. autora: „Poznám,“ napadlo mi v tejto chvíli. „V laboratóriu vyrobené chuťovky, ktoré sa pridávajú do normálneho jedla. Pravda, poživinou by som ich veľmi nenazýval.“)

Moria sa znečisťujú, rybie populácie sa zmenšujú, výlov je stále komplikovanejší, tak ostáva už len pôda. A my tu na najúrodnejšej pôde staviame alebo ju využívame všelijako, len nie na dopestovanie potraviny.

Európska únia si vymyslí nejakú „hovadinu“, ako obnoviteľné zdroje energie, a hneď sa začnú pestovať trávy a rýchlo rastúce dreviny, aby sme ich spaľovali. Vieme tú energiu vyrobiť inak ako spaľovaním týchto plodín, pestovaných na pôde kde by mohla rásť pšenica? Vieme. A vieme dopestovať pšenicu na streche domu alebo ja neviem kde? Nevieme. Takže to je najväčšia hlúposť Európskej únie, že orientuje využitie pôdy všelijako, len nie na to, na čo je určená. Teraz sa zistilo, že jednak slnečné elektrárne, jednak to pestovanie rýchlo rastúcich drevín vlastne zvýšili ceny energií. Tak to idú v EÚ zase prehodnocovať.

❖ A mala by sa teda pôda zoštatniť a prenajímať tým, čo na nej chcú robiť?

Ja nehovorím, že viem, ako by sa to malo urobiť. Len upozorňujem, že by sa malo hľadať riešenie. Pôda je prírodný zdroj a podľa ústavy prírodné zdroje patria štátu. Aj na summite v Rio de Janeiro v roku 1992 bola prijatá charta, podľa ktorej prírodné zdroje patria krajine, na území ktorej sa nachádzajú. Tak z toho vyplýva, že pôda patrí krajine. Nie Coca Cole, Poorovi alebo Širokému.

Ja som k tomu napísal jeden článok, poslal som aj do vlády list, kde som prosil, aby vláda iniciovala v Európskej únii vytvorenie pracovného tímu ekonómov a právnikov, ktorý by vyriešil tento rozpor, že prírodný zdroj sa stal súkromným majetkom.

A to sa týka aj lesov. Pozrite sa, ak ja som majiteľom nejakého lesa, ak prijímame filozofiu, že je to len majetok, tak ja si v tom lese môžem robiť, čo chcem. A teraz príde z ministerstva životného prostredia a povedia: Tuto bude chránená oblasť, lebo tu na nejakom stromčeku žije nejaký vzácny vtáčik - letáček. Ja som už napísal ministrom životného prostredia, že celá ochrana prírody je somarina, ak má byť príroda majetkom. Ak ja som majiteľ nejakého kusu prírody a štát mi bude hovoriť, čo si môžem a nemôžem dovoliť, no tak čo je štát do toho, čo si ja robím na svojom majetku? Nie?

❖ A nesmerujeme k tomu, že príroda bude celá súkromným majetkom? Keď najnovšie riaditeľ Nestlé vyhlasuje, že každá kvapka vody by mala patriť súkromnej spoločnosti?

Pán generálny riaditeľ Nestlé v Európskej únii lubeje za to, že vlastne aj voda je tovar. Naše minerálne a liečivé pramene, na ktoré sme možno najbohatší na svete, už tak aj pomaly dopadli. Buď je ich vlastníkom Nestlé alebo Coca Cola, jedine Mitická má údajne domáci kapitál.

Ale už keď som ja bol minister životného prostredia, prišli za mnou z KDH s takou debilnou vecou, že som ich vyhodil. Že všetky vodné zdroje, vrátane riek a potokov, tiež musia mať svojho majiteľa. Tak si predstavte, že potok tečie cez celý rad pozemkov, a tam kde preteká cez moju roľu, cez môj pozemok,

je ten potok môj. Tak ja tam budem vypúšťať hnojovicu, lebo je to môj potok, ale bude to znečisťovať pozemky druhých.

❖ Ekologicky zameraní farmári tvrdia, že pôda na Slovensku je zdevastovaná v dôsledku dlhodobého používania ťažkej techniky (kombajny, traktory), ktoré ju udupávajú. Čo je na tom pravdy?

Ale áno, deje sa to, pôda sa zhumplovala v mene okamžitých ziskov. Je to pravda a je to celosvetový problém, preto sa aj na obrábanie pôdy vyvíjajú mechanizmy, ktoré nepoužívajú kolesá. Problém je však aj v tom, že sa do pôdy nedostávalo dost organickkej hmoty a jej fyzikálny stav sa rapidne zmenil.

Zákon o zachovaní hmoty hovorí: Keď zasejete pšenicu a zoberiete úrodu, tak ste tú pôdu energeticky ochudobnili. Preto treba odobrať energiu doplniť hnojivom. U nás sa spaľuje slama miesto toho, aby sa zaorala. Pri tom tá slama je jediným organickým zdrojom, ktorý môžeme do tej utlačenej pôdy dať, aby sa trochu nakypřila. Keď zaoriete slamu, tak v jej stebľách zaoriete kopec vzduchu. Keď ju pooriete pluhom, tak to bude nakypřená vrstva. Energia, ktorú získate spálením slamy, je omnoho menšia ako energia na jej odvoz a mnohonásobne nižšia ako zisk na úrode, ktorú dostanete, keď tú slamu zapracujete do pôdy. To sú výsledky mojich vedeckých prác z roku 1982. Publikované. Ale nedorobkovia to nečítajú.

❖ A aký je teda súčasný stav pôdy na Slovensku?

My máme na Slovensku jedinečnú zbierku vzorkového materiálu, ktorý sme zbierali od roku 1960 do roku 1970. Tieto vzorky sme uschovali. Ja som teraz prosil, aby niekto našiel peniaze na to, aby sme presne na tých istých miestach znovu zobrali vzorky pôdy a zistili, čo sa s ňou stalo po 50 rokoch. To nie je len v záujme Slovenska, ale aj celosvetovej vedy, lebo neviem o nikom vo svete, kto by mal tak kompletne vzorky. Tak by sme mohli zodpovedať na otázku, čo sa s pôdou udialo. A na základe poznania histórie pôdy by sme mohli predpovedať jej budúcnosť. Ale nie sú na to peniaze.

Marieta Okenková, Stála predstaviteľka Slovenskej republiky pri FAO a WFP,
Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Taliansku

Regionálny dialóg k rodinným farmám

Milí priatelia rodinných fariem na Slovensku, posielam Vám súhrnnú informáciu z Regionálneho dialógu k rodinným farmám, ktorý sa uskutočnil začiatkom decembra 2013 v Bruseli pre región Európy a Strednej Ázie:

Podujatie organizovala FAO v spolupráci so Svetovým vidieckym fórom (WRF), Svetovou farmárskou organizáciou (WFP) a Medzinárodnou družstevnou alianciou (ICA). Regionálne dialógy sa postupne konajú vo všetkých 6 regiónoch FAO.

Celkovo sa podujatia zúčastnilo viac ako 100 účastníkov, z ktorých väčšinu predstavovali zástupcovia rôznych farmárskych organizácií a združení.

Výstupy z Regionálneho dialógu spolu s konferenciou organizovanou Európskou komisiou v Bruseli dňa 29.11.2013 na tému „Rodinné farmy: Dialóg smerujúci k udržateľnejšiemu a životaschopnejšiemu poľnohospodárstvu v Európe a vo svete“ **budú slúžiť ako podklad diskusie na ďalších fórach:** Globálna ministerská konferencia v Budapešti v marci 2014, Globálny dialóg k Rodinným farmám v Ríme v roku 2014, Európska regionálna konferencia v Bukurešti v apríli 2014. Zmyslom podujatia bolo **umožniť diskusiu medzi rôznymi aktérmi** (rodinnými farmármi, malými farmármi a ich organizáciami, zástupcami vlád, výskumných a vedeckých organizácií atď.) s cieľom zvýšiť porozumenie o úlohe rodinných fariem v rôznych častiach regiónu, vrátane identifikovania výziev a možností pre ich lepšie trhové začlenenie a ďalší udržateľný rozvoj pod tlakom otvorených globalizovaných trhov.

Špecifickými cieľmi Regionálneho dialógu pre Európu a Strednú Áziu boli:

- **zmapovať aktuálny stav rodinných fariem** v rôznych častiach regiónu v zmysle príležitostí a výziev, vrátane existujúcich environmentálnych politík

- **identifikovať prípady úspešných modelov rodinných fariem** na regionálnej alebo národnej úrovni, vrátane inovácií, efektívnych organizačných modelov cez organizácie výrobcov a družstiev v každom sub-regióne
- **navrhnuť spoločné priority pre podporu rodinných fariem** v každom sub-regióne.

Hlavnú podkladovú správu k téme dialógu (v rozsahu 80 strán) vypracovali a prezentovali **prof. Sophia Davidova z Univerzity v Kente** a **prof. Ken Thomson z Univerzity v Aberddeen**. V správe boli identifikované návrhy priorít, ktoré by mali slúžiť v procese vypracovania a implementácie politík na podporu rodinných fariem, vrátane malých fariem, pričom zoznam nie je vyčerpávajúci a nové priority môžu vyplývať z diskusie. Ambíciou je pokryť viaceré oblasti: trhové informácie a podpora marketingu, prostredie umožňujúce investície, environmentálna udržateľnosť, družstvá, výskum, vzdelávanie a poradenstvo, podpora medzigeneračných presunov. Rodinní farmári zohrávajú v Európe kľúčovú úlohu v poľnohospodárskom odvetví a vo vidieckej ekonomike. Na základe údajov z roku 2010, v EÚ – 28 bolo 11,9 milióna rodinných fariem, z ktorých 7 miliónov sa nachádzalo v NČŠ – 13. **Rodinné farmy predstavujú 97% fariem v celej EÚ – 28 a v rámci NČŠ až 99%.** Veľa rodinných farmárov je malých. V roku 2010 v EÚ – 28 hospodáril 5,7 milióna fariem na výmere menšej ako 2 ha, pričom len Rumunsko samotné z tohto počtu predstavuje 2,7 milióna fariem. Správa tiež zdôraznila, že rodinné farmy sú hlavným zamestnávateľom v poľnohospodárstve, upozornila, že ženy

zohrávajú úlohu najmä ako pracovná sila, ale oveľa menej v riadiacej úlohe na farme. Rodinné farmy sú životaschopnejšie a prispôsobivejšie novým technologickým, ekonomickým a sociálnym podmienkam. Dôležitú úlohu zohráva vzťah k poľnohospodárstvu a k pôde. Rodinní farmári sú opatrnejší a zodpovednejší pri investovaní len do jednej aktivity a preferujú diverzifikáciu. Rodinné farmy predstavujú model na dosiahnutie udržateľného rastu, potravinovej bezpečnosti, boja proti vidieckej chudobe a prispievajú k udržateľnosti potravinových systémov. Tieto farmy posilňujú životaschopnosť vidieckej ekonomiky a zachovávajú tradičnú kultúru. Napriek mnohým spoločenským funkciám ktoré plnia, musia čeliť obmedzeniam vo vzťahu k prístupu k pôde, fyzickému a finančnému kapitálu a k trhom. Moderný potravinový reťazec referuje veľké farmy s cieľom dosiahnutia úspor na transakčných nákladoch a dosiahnutia konzistentnejšej dodávky. Viaceré krajiny regiónu majú nedokončenú alebo ešte plne neimplementovanú pozemkovú reformu. Legislatíva na národnej úrovni je potrebná najmä v oblasti podpory vytvárania a fungovania družstiev a organizácií výrobcov, ktoré môžu znížiť náklady, zvýšiť výnosy alebo rozšíriť poznatky farmárov cez vzájomný kontakt. Vláda by mala viac intervenovať aj v oblasti poľnohospodárskeho výskumu, rozvoja, vzdelávania a poradenstva. V tejto súvislosti sa vzhľadom na rozpočtové obmedzenia mnohých vlád, javí ako vhodné riešenie vytváranie verejno-súkromných partnerstiev.

M. Okenková v diskusii upozornila na skutočnosť, že v texte sa veľmi často uvádza ako príklad Spoločná poľnohospodárska politika EÚ, pričom sa používa pojem EÚ-15 a odporučila uviesť túto skutočnosť vždy v historickom kontexte, keďže v súčasnosti má EÚ 28 členov. V prípade navrhnutého odporúčania týkajúceho sa zlepšenia prístupu k pôde, navrhla doplniť aj prístup k vode. Oba návrhy boli autorkou akceptované. Zároveň uviedla, že Slovensko je podľa správy krajinou s najnižším podielom využívanej poľnohospodárskej pôdy obhospodarovanej rodinnými farmármi (iba

9%), čo vyplýva z historického vývoja, kedy v 50. rokoch došlo ku kolektivizácii fariem a za viac ako 60 rokov sa prerušili rodinné tradície a väzby k pôde. V absolútnej väčšine krajín EÚ je presne opačná situácia. Preto Slovensko musí venovať pozornosť vytvoreniu rovnakých možností a príležitostí pre rozvoj malých rodinných fariem, ako majú veľké farmy, pričom zdôraznila, že v slovenských podmienkach nikdy nebudú malé rodinné farmy konkurovať veľkým poľnohospodárskym podnikom. Ich úlohy sú odlišné a viacrozmerné. Rodinné farmy zohrávajú úlohu a prispievajú k zamestnanosti a zachovaniu života na vidieku, ako aj zachovávaniu tradícií, sú nástrojom zvyšovania potravinovej bezpečnosti krajiny, pričom plnia aj mnohé environmentálne úlohy a sú motorom rozvoja vidieka. Treba však vytvoriť podmienky, aby sa zabránilo vyľudňovaniu vidieka a to zatraktívením života na vidieku, čo si vyžaduje investície aj do ostatných sektorov, ako je zdravotná starostlivosť, sociálne služby, školy, verejná doprava a infraštruktúra.

Poznámka: Správa, ako aj niektoré elektronické prezentácie z podujatia, sú prístupné v anglickom jazyku na stránke: www.fao.org/europe/meetings-and-events-2013/rd-ff/en/.

Prvý deň bol rozdelený do **troch Panelových diskusií** s nasledovnými témami:

1. Význam a úloha rodinných fariem v regióne a ich prínos pre udržateľný rozvoj vidieka a potravinovú bezpečnosť.
2. Vhodné prostredie a existujúce programy a stratégie podporujúce rodinné farmy, vrátane výskumných programov zameraných na rodinné farmy.
3. Úloha organizácií výrobcov a družstiev pri udržateľnosti a výkonnosti rodinných fariem.

Každá téma bola predstavená uznávaným odborníkom, ktorý zdôraznil regionálne špecifické otázky k danej téme a následne boli prezentované príspevky od 4 až 5 panelistov, ktorí predložili rôzne návrhy a názory na ďalšiu diskusiu k téme.

M. Okenková vo svojom vystúpení zdôraznila, že ide o technický dialóg, ktorého úlohou

je vypočít si rôzne názory k problematike rodinných fariem, identifikovať medzery, nedostatky brániace rozvoju rodinných fariem v našom regióne a zároveň sa pokúsiť naformulovať odporúčania, ktoré by prispeli k udržateľnému a dlhodobému rozvoju rodinných fariem s cieľom mať na záver osláv Medzinárodného roka rodinných fariem konkrétne výsledky s dlhodobým a udržateľným dopadom. Výsledkom celého procesu má byť strategický dokument k rodinným farmám, ktorý by mal byť zohľadnený pri príprave národných politík pre rodinné farmy. Výstupy z tohto Regionálneho dialógu budú slúžiť ako podklad ďalšej diskusie na viacerých medzinárodných fórach počas roka 2014.

Druhý deň bol venovaný prezentácií názorov a formulácii odporúčaní formou rozdelenia všetkých účastníkov do **3 pracovných skupín** s nasledovným zameraním:

1. Všeobecné odporúčania o úlohe rodinných fariem vo vzťahu k udržateľnému rozvoju
2. Odporúčania pre organizácie výrobcov a družstiev v kontexte rodinných fariem
3. Odporúčania organizácie občianskej spoločnosti v rámci osláv Medzinárodného roku rodinných fariem

Slovensko sa zúčastnilo na práci **1. pracovnej skupiny a stála predstaviteľka SR pri FAO M. Okenková bola skupinou navrhnutá a odsúhlasená za facilitátora**, ktorého úlohou bolo riadiť diskusiu a formulovať odporúčania tak, aby bolo možné dospieť k spoločnej dohode všetkých členov skupiny (cca. 30) a ich následnému odsúhlaseniu. Podkladový dokument bol len v anglickom jazyku, čo výrazne sťažovalo diskusiu tých účastníkov, ktorí nemali znalosť anglického jazyka a tvorili pomerne početnú skupinu (výlučne rusky a španielsky hovoriaci účastníci). Na úvod prebehla veľmi rozsiahla diskusia venovaná otázke **zadefinovania pojmu „rodinná farma“** na úrovni regiónu. Nebolo však možné dospieť k odsúhlaseniu jednoznačnej definície, nakoľko niektoré krajiny trvali na zohľadnení veľkosti farmy pri definícii. V regióne je však veľká diverzita vo vzťahu k veľkosti fariem,

ktorá sa veľmi výrazne odlišuje nielen medzi štátmi ale aj vo vnútri niektorých štátov. Dospelo sa k dohode, že definícia odsúhlasená Medzinárodným riadiacim výborom na FAO pre IYFF je vhodná v kontexte osláv, keďže hlavný dôraz kladie na riadenie a správu firmy rodinou, pričom farma je väčšinou ale nie výlučne odkázaná na rodinné finančné zdroje a pracovnú silu. Odsúhlasilo sa odporúčanie národným vládam a tvorcom politík, aby **zadefinovali rodinné farmy vo svojom národnom špecifickom kontexte** a odporučilo sa FAO, aby zadefinovala pojem rodinnej farmy pre štatistické účely, pričom má vychádzať z definície pracovnej sily a nie veľkosti farmy.

Slovenský návrh prezentovať jeden **hlavný kľúčový odkaz** účastníkov Regionálneho dialógu bol odsúhlasený v znení: **„Vyppracovanie špecifických verejných politík pre rodinné farmy, vrátane mládeže a žien, a investovanie do rodinných fariem znamená investovanie do budúcnosti poľnohospodárstva ako takého. Rodinní farmári by sa mali organizovať s cieľom zvýšiť svoj hlas.“**

Následne prebehla k diskusii k **formulácii odporúčaní**, pričom sa odsúhlasilo adresovať samostatnú sériu odporúčaní štyrom rôznym skupinám: rodinným farmám, štátnym orgánom, verejnosti a komunite donorov. Vzhľadom na krátkosť času sa podarilo skupine naformulovať a odsúhlasiť **15 kľúčových odporúčaní pre štátne orgány** týkajúcich sa:

- zlepšenia prístupu a právneho nároku k pôde, vode a iným prírodným zdrojom;
- zlepšenia trhu s pracovnou silou;
- vytvorenia právneho rámca pre ochranu rodinných fariem pred nespravodlivými a nevhodnými obchodnými praktikami veľkých dodávateľov, spracovateľov a obchodných reťazcov;
- zlepšenia finančnej podpory, dostupnosti úverov, finančnej garancii umožňujúcich investície do rodinných fariem s cieľom zvýšiť ich adaptačnú a inovatívnu kapacitu;
- poskytnutia verejných investícií do vidieckej infraštruktúry s cieľom umožniť prístup na trhy a mobilitu pracovnej sily na farme;

- vypracovania osobitných úprav a opatrení pre podporu žien – poľnohospodárov s cieľom zabezpečiť pre ne rovnaký prístup k produkčným vstupom, finančným zdrojom ako aj riadiacim pozíciám;
  - podporení environmentálnej ochrany a environmentálnej udržateľnosti rodinných fariem;
  - zlepšenia informovania o vývoji situácie na trhu nástrojmi dosiahnuteľnými rodinnými farmármi;
  - poskytnutia dostatočných verejných zdrojov na financovanie poľnohospodárskeho výskumu a rozvoja zadávaného priamo rodinnými farmármi;
  - posilniť vzdelávanie a získavanie praktických skúseností;
  - stimulovať a podporiť väčšiu diverzifikáciu činnosti na rodinných farmách;
  - umožniť medzigeneračný presun rodinných fariem s cieľom umožniť skorý odchod do dôchodku pre farmárov, ako aj vytvoriť podmienky pre zakladanie fariem mladými farmármi, vrátane mužov a žien;
  - vytvorenia podmienok pre podporu družstiev a ostatných foriem organizácií výrobcov na národnej a lokálnej úrovni s cieľom zvýšiť trhovú silu rodinných fariem;
  - uznania verejných statkov, ktoré vytvárajú rodinné farmy za poskytované environmentálne platby;
  - osobitnú pozornosť treba venovať kapacite rodinných fariem adaptovať sa dopady klimatickej zmeny.
- Diskusia sa neukončila k udeleniu výnimiek pre rodinné farmy z rôznych prísnych právnych noriem týkajúcich sa výrobných podmienok a k podpore toho, aby vlády aj mimo EÚ vytvorili Programy rozvoja vidieka.

Zdôraznila sa **potreba formulovania verejných politík pre rodinné farmy za účasti ich zástupcov a organizácií výrobcov**.

Slovensko navrhlo, aby sa **vytvorila stála regionálna platforma na dialóg všetkých zainteresovaných partnerov** v oblasti rodinných fariem, ktorá by pôsobila nielen počas roka 2014, ale aj po jeho skončení. Tento návrh

získal podporu účastníkov dialógu.

Na záver bolo dohodnuté, že s ohľadom na krátkosť času a komplexnosť problematiky, bude návrh odporúčaní začiatkom januára 2014 distribuovaný účastníkom podujatia s možnosťou zaslať pripomienky a návrhy na doplnenie a zmenu.

V **2. pracovnej skupine** boli identifikované nasledovné odporúčania a témy:

- chýba porozumenie úloh a prínosov družstiev a v mnohých krajinách je cítiť nevôľu voči tejto forme vzhľadom na predchádzajúci historický vývoj;
- potreba zvýšiť informovanosť a vzdelanosť o družstvách;
- treba uviesť do praxe všetky potrebné nástroje a vytvoriť vhodné podmienky na efektívne fungovanie družstiev;
- otázka dôvery;
- otázka prístupu farmárov k tejto forme;
- spojiť spotrebiteľov s rodinnými farmami a vzdelávať spotrebiteľov o pozitívach lokálnej produkcie;
- dopady na politiky;
- potreba poskytnúť finančnú a nefinančnú pomoc družstvám;
- mali by sa zaviesť krátkodobé malé úvery prospešné pre malých farmárov;
- potreba podelenia sa o skúsenosti;
- dobré úspešné príklady by sa mali identifikovať a prezentovať;
- družstvá by mali slúžiť na posilnenie ziskovosti rodinných fariem;
- vytvorenie družstiev si vyžaduje čas a vytvorenie vzťahu dôvery zo strany rodinných farmárov;
- mohli by sa vytvárať cezhraničné družstvá, kde je to vhodné;
- družstvá by mali kontrolovať farmári;
- potreba podporení výskumu;
- vytvoriť väzby medzi dlhodobými fungujúcimi a novozaloženými družstvami;
- podporiť vládu aby vytvorila vhodné právne prostredie a podmienky;
- podporiť služby poskytované družstvom, napr. v oblasti kontroly kvality.

V 3. pracovnej skupine sa dohodli účastníci na nasledovných výstupoch:

- ▶ prijať politiky na rozvoj rodinných fariem;
- ▶ zlepšiť výskum a štatistiku;
- ▶ venovať pozornosť verejnej prezentácii a vzdelávaniu;
- ▶ zvýšiť hlas rodinných fariem;
- ▶ vytvoriť platformy na dialóg;
- ▶ podporiť vytvorenie a napomáhať činnosti národných výborov/sieti občianskej spoločnosti vytvorených na plnenie cieľov Medzinárodného roku rodinných fariem, najmä vo východnej Európe a strednej Ázii;
- ▶ nájsť spôsoby, ako zapojiť do činnosti týchto výborov aj zástupcov vlády;

- ▶ nájsť spôsoby financovania činnosti výborov;
- ▶ nájsť spôsob uznávania výborov a na akej úrovni (FAO, národná úroveň, medzinárodný riadiaci výbor atď.);
- ▶ vytvoriť mechanizmus na posilnenie zastupovania rodinných farmárov;
- ▶ využiť finančné prostriedky akumulované od donorov na FAO na podporu financovania organizácií rodinných farmárov;
- ▶ umožniť výmenu názorov v rámci regiónu;
- ▶ zvyšovať povedomie verejnosti o prínosoch rodinných fariem;
- ▶ vytvoriť Akčný plán na aktivity po skončení roka osláv IYFF, po roku 2014.

EuroAktiv

Monitoring a hodnotenie poľnohospodárskych politík OECD 2013

Tohtoročný monitoring prináša informácie o vývine v oblasti poľnohospodárskych politík v krajinách OECD a siedmich nečlenských krajinách: v Brazílii, Číne, Indonézii, Kazachstane, Ruskej federácii, Juhoafrickej republike a Ukrajine.

Správa hovorí o miernom náraste celkových podpôr v sektore poľnohospodárstva v roku 2012 oproti predchádzajúcemu roku. Pre zónu OECD ako celok je to 19% z celkových poľnohospodárskych príjmov. Z dlhodobého hľadiska však ide o kontinuálny pokles podporovanosti sektoru. Naďalej pretrvávajú výrazný rozdiel medzi podporami naprieč krajinami OECD. Najvyššie podpory sú v poľnohospodárstve Japonska (56%), Južnej Kórey (54%), Nórska (63%) a Švajčiarska (57%), kým relatívne nízko je sektor podporovaný v Izraeli (11%), Mexiku (12%) a USA (7%). V krajinách EÚ sa výška poľnohospodárskych podpôr vyrovnáva celkovému priemeru

OECD a reflektuje mierny medziročný nárast z 18% na 19%. OECD hodnotí aj novú dohodu o Spoločnej poľnohospodárskej politike EÚ na roky 2014 – 2020, ktorá podľa organizácie nepredstavuje výrazný posun od jej súčasného nastavenia. Organizácia hovorí o potrebe väčšieho odpojenia platieb v EÚ od produkcie, pričom pokračovanie nastavenia platieb na historickej báze a na základe plochy hodnotí ako zvýhodnenie najväčších fariem. Z pohľadu ozeleňovania Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ OECD nepovažuje aktuálnu reformu za fundamentálnu, hovorí však o dobrom smere, ktorým sa poľnohospodárska politika EÚ ubera.

Ing. Jiří Kopáček, CSc., Českomoravský svaz mlékárenský

Putování za sýry

Zrod sýrařské kultury v „Zemi vycházejícího slunce“

Japonsko - pro mnohé stále ještě velmi tajemná asijská země, jakýsi „Západ Východu“, a přeci tolik odlišné od západní civilizace. Země, ve které se její pradávne tradice a kultura snoubí s moderním, nebo spíše až futuristickým světem, země mimořádně vzdělaná a technicky vyspělá, země, která je stále o několik kroků vpřed, a také země velice bohatá. Takto nějak bych mohl postupně popisovat zemi mnoha protikladů rozkládající se na ostrovech Honšú, Hokkaido, Kjúšú, Šikoku a několika tisících menších, kterou jsem nedávno poprvé navštívil u příležitosti Světového mlékárenského summitu v Jokohamě. A jak jsem zde poznával zcela originální místní kuchyni, zajímalo mě jako vždy, zda se v této vyspělé společnosti těší popularitě také mléko a sýry. Opět jsem měl štěstí se i tady setkat s významnými lidmi a dozvědět se hodně zajímavého o japonském sýrařství, jeho pionýrských letech, ale především o jeho současnosti, o kterých vám v dalším díle seriálu „Putování za sýry“ budu tentokrát vyprávět.

Předně je potřeba uvést, že se přírodní sýry v Japonsku vyrábějí teprve asi třicet let a jejich spotřeba v porovnání s dalšími zeměmi Asie stoupá asi nejrychleji. Za minulý rok jich zkonzumoval v průměru každý Japonec (celkem zde žije 126,5 mil. obyvatel) 1,9 kg. To je sice stále málo, ale je potřeba připomenout zcela odlišné stravovací návyky asijské populace, pro které jsou sýry vlastně úplně novou potravinou, a také skutečnost, že jejich cena je na zdejších trzích mimořádně vysoká, což zatím rovněž brání jejich rychlejšímu rozšíření.

Ale pojďme začít od úplného začátku.

Až do poloviny osmnáctého století bylo Japonsko velmi uzavřenou zemí (tzv. samurajské období) a průnik západní civilizace do země započal až s příchodem amerických námořníků a velrybářů, pro které byly v roce 1853 otevřeny přístavy. Musíme si také říci, jaké potraviny se v minulosti v této zeměpisné oblasti konzumovaly. Byly to především rýže, sója, ryby a zelenina. Maso bylo zcela okrajové a mléko a mléčné výrobky nebyly vlastně známy vůbec. S otevřením ostrovů a příchodem západní civilizace se do země postupně dostá-

valo povědomí o domestikaci krav chovaných pro mléko a maso. Vůbec první prvopočátky spadaly do tzv. éry Meiji, která se nechá datovat do let 1868 – 1912. V tomto období vznikaly vůbec první farmy (první byla otevřena v roce 1863) i malé mlékárny a mléko se stávalo novou potravinou. Jeho význam byl také později při stravování japonských vojáků ve válce proti Číně (1894) a válce proti Rusku (1904).

Japonská Scamorza.

Nejvýznamnější oblastí mlékaření se stal severní ostrov Hokkaido, jehož geografická poloha a především pak klima je pro chov dobytka příznivější. Hokkaido představuje sice pouhých 22% japonské rozlohy, ale svoji produkci mléka se i dnes podílí na celkové japonské produkci mléka 52 procenty. V padesátých letech minulého století byl zahájen téměř revoluční vývoj japonského mlékárenství. Do země bylo dovezeno velké množství vysoce užitkových dojníc plemena Jersey z Nového Zélandu, začaly rovněž vznikat první průmyslové mlékárny, do kterých se sváželo mléko konvích. Nejvýznamnější rozvoj se ale odehrál s westernizací společnosti po olympijských hrách v Tokiu v roce 1964, světové výstavě v Osace v roce 1970 a následném zájmu o Japonsko ze strany turistů ze západního světa. Přišly další olympijské hry, v Sapporu (1972) a v Naganu (1998), a to vše přinášelo do této země západní zvyky a kulturu.

Novým směrem se stala a stále probíhá postupná koncentrace jak prvovýroby do velkých mléčných hospodářství, které postupně pohlcují malé rodinné farmy, ale ke konsolidaci dochází samozřejmě také ve zpracovatelském průmyslu. Tři největší japonské mlékařské společnosti **Meiji Co., Ltd.** (obrat 694 miliard USD v r.2012), **Morinaga Milk Industry** (446 miliard USD) a **Megmilk Snow Brand Co., Ltd.** (343 miliard USD) patří mezi dvacet

největších mlékárenských společností světa. Nejvýznamnějšími skupinami výrobků jsou v mlékárenství především konzumní mléka a fermentované nápoje. Úspěch probiotického nápoje **Yakult** ze stejnojmenné společnosti, ve kterém mikroflóra tvoří speciální kmen *Lactobacillus casei Shirota™*, oběhl od třicátých let doslova celý svět.

Ale vraťme se nyní zpátky k sýrům.

První pokusy s výrobou sýrů se v Japonsku datují do roku 1875, skutečně k první průmyslové výrobě však došlo až v roce 1900. Hovoříme-li v Japonsku o sýrech, pak v nich jednoznačně dominují sýry tavené, které se na celkové spotřebě podílejí více než 40%. Jejich výroba a především rozmanitost sortimentu je natolik zajímavá, že ji budu věnovat celou jednu příští kapitolu „Putování za sýry“. Tentokrát se budu soustředit pouze na sýry přírodní.

Z celkového současného ročního objemu japonského mléka ve výši 7,5 miliard litrů se na výrobu sýrů využívá zatím pouhých 6%. Domácí výroba v roce 2012 představovala přibližně 45 tisíc tun. Tato výroba nejenom že nestačí na krytí přímé a postupně rostoucí domácí spotřeby, ale už vůbec ne na zásobování tavením potřebnou surovinou. Do země se tedy dováží dalších ca. 240 tis. tun sýrů ročně a mezi dodávající země patří zejména Nový Zéland, Austrálie a (západní) země Evropské unie. Z tohoto objemu představují přírodní

Jiří Kopáček a sýrářská odborníčka Miyuki Murase.

Zleva: měkký sýr Sakura, Sakagura a čerstvý smotanový sýr Kaída

sýry 67 % (ca.160 tis. tun), tavené sýry 4% (10 tis. tun) a sýry k průmyslovému tavení 29% (asi 70 tis. tun)

A které sýry se v zemi zejména vyrábějí: jsou jimi sýry typu cheddar, gouda a camembert, a globalizace fastfoodů a průnik vlivu italské kuchyně sebou přirozeně přinesla i významný objem výroby mozzarely a pařených sýrů (na obrázku je zdejší Scamorza). Tyto komoditní výrobky jsou součástí výrobních programů již dříve zmíněných hlavních hráčů japonského trhu s mlékem.

V zemi je dnes ale asi 80 spíše malých mlékáren, které se věnují speciální výrobě sýrových specialit. Jakkoliv jsou ve výrobě spíše napodobovány tradiční evropské sýry (z kategorií PDO a PGI), objevují se postupně některé nové chuťové kreace s typickými japonskými dochucovacími aromaty.

Bylo mi nesmírnou ctí a potěšením poznat se v Japonsku a hovořit s velmi váženou a všeobecně uznávanou sýrařskou odbornicí, paní Miyuki Murase, která pracuje v oblasti sýrařského poradenství a edukace. Povidali jsme si spolu nad skleničkou červeného vína a při tom ochutnávali neuvěřitelně skvělé lokální sýry. Byl jsem velice překvapen vysokou kvalitou výrobků, které mi paní Murase postupně představovala a popisovala jejich výrobu a výrobce. A samozřejmě mezi nimi nechyběly ani některé zcela unikátní chutě a technologické afínace, které vytvořili a využívají zdejší sýraři především proto, aby sýr, tedy potravinu spíše „západního“ typu, lépe přiblížili tradičnímu japonskému konzumentovi a jeho očekáváním.

Sakura – měkký sýr

Každý rok na jaře vykvetou v Japonsku japonské třešně Sakura a zabarví celou zemi doslova do růžova. To inspirovalo mlékařské družstvo KYODOGAKUSHA Farm Shintoku k vytvoření prvního zcela originálního japonského sýra. Měkký sýr zraje na listech této horské třešně, které poskytují sýru zcela specifický buket. Na horní straně je tento asi 90 gramový sýr poté ještě dozdoben usušeným květem Sakury.

Chutná jemně, s lehce citrónovým tónem a zemitou vůní, kterou mu dodávají listy stromu. Japonci k sýru popíjejí zelený čaj nebo se hojí červené víno Pinot Noir.

Sakagura – měkký sýr s omývanou kůrou

Tato napodobenina francouzských sýrů s omývanou kůrkou se od originálů z Evropy liší tím, že je sýr afínován rýžovým vínem Sake obsahujícím mimo jiné kvasinky. Sýr od nich dostává zcela jinou chuťovou stopu, která je blízká japonským chutím, a proto je výrobek velmi ceněn zdejšími zákazníky.

Na ostrově Hokkaido ho vyrábí družstevní sýrárna KYODOGAKUSHA Farm Shintoku.

Tento známý výrobce sýrů se zaměřuje i na další podobné speciality, mezi kterými nechybí ani známý Raclette.

Mori No Cheese ze sýrárny Shimzu Farm ze středního Honšú je dalším sýrem s omývanou oranžovou kůrkou, která je ještě poprášena modrošedou plísní. Mori je japonský výraz pro slovo les, tedy něco jako „sýr z lesa“.

Zlava: ZAO Blue Cheese,
Oishii Camembert
a Tsuyako fromage.

Ochutnal jsem ještě další sýr s omývanou kůrou, který nesl název Mattone Rosso a pocházel z farmářské sýrárny URAKEN Yufuin Cheese Studio z Oity. Na povrchu měl sýr poměrně tvrdou kůrku s charakteristickým aroma, uvnitř byl velmi měkký a vláčný s příjemnou mléčnou chutí.

Kaida – čerstvý smetanový sýr

Tento čerstvý sýr vyráběn v prefektuře Nagano ve společnosti KAIDA - Highland Icecream Studio se těší velké oblibě spotřebitelů. Má velmi krémovitou až hustou konzistenci a příjemně mléčné aroma. Je běžně balen do malých skleniček s twist-off uzávěrem a velmi snadno se natírá na pečivo. Na západě země na ostrově Sado vyrábějí podobný sýr z mléka krav plemene Guernsey, který se zde nazývá Guernsey Cream.

ZAO Blue Cheese

Je to docela překvapivé, ale chuť modrých sýrů si Japonci rovněž velmi oblíbili. Zřejmě je to tím, že se jich poměrně hodně dováží z Francie a Itálie.

ZAO Blue Cheese by měl být napodobeninou Gorgonzoly. Proti italskému originálu měl při mé ochutnávce ale o něco tužší konzistenci a velice zajímavě pikýrované těsto – nejsou zde vidět modré žilky, ale spíše pravidelné modré tečky v hmotě sýra. Sýr v prefektuře Miyagi vyrábí manufakturním způsobem General Incorporation Foundation ZAO Dairy Center.

Oishii Camembert

Sýry typu camembert jsou i v Japonsku velice oblíbené a do svého sortimentu je zařadila celá řada sýráren. Nejvíce ho produkuje zejména společnost Megmilk Snow brand Co.

Oishii Camembert je však zcela jiný. Na ostrově Hokkaido je s použitím tradiční francouzské technologie vyrábí sýrárna Tokachino Fromage.

CHAUSU-dake

K sýření se používá výlučně čerstvé a vysoce tučné mléko, které se sýří v malých nádobách a sýřenina se ručně nalévá do forem.

Tsuyako fromage

Měkký sýr pocházející z prefektury Shiga z mlékařské farmy KOKABU. Na počátku zrání má velmi jemnou a čerstvě mléčnou chuť a strukturu, s přibývajícím délkou zrání je smetanovější a vláčnější a buket je aromatický až kvasnicový. Balí se do čtvercové loubkové krabičky s nápaditou stuhou.

CHAUSU-dake

Tak toto bylo pro mě asi největším překvapením: japonská varianta slavného francouzského sýra Vallençay. Na výstavce připravené paní Murase byl sýr velmi stylově naservírován a jeho chuť a textura téměř k nerozeznání od originálu.

Tento je však je produktem sýrařského studia Nasu-highland IMA Farm Cheese Studio z prefektury Tochigi.

K výrobě se zde používá výlučně čerstvé kozi mléko, a vzniklá odkapaná sýřenina se vkládá ručně do forem a po vyjmutí se obaluje v nasoleném popel z dřevěného uhlí, pod kterým v dobře větrané místnosti krátce po několika dnech dozrává.

Název Chausu-dake byl odvozen od stejnojmenné hory v pohoří Nasu.

Fromage de Mirasaka

Další napodobeninu francouzských měkkých sýrů vyrábí sýrárna Mirasaka Fromage v Hirošimě. K sýření se používá výlučně mléko od krav pasoucích se na horských loukách.

Ke zrání se malé sýry balí do dubového listí, které sýrům propůjčí charakteristickou výraznou chuť.

TSURUI Silver Level

Poslední sýr, který vám představím, je na výstavách často oceňovaný TSURUI Silver Level ze sýrárny TSURUI-mura Development Corporation Rakurakukan na ostrově Hokkaido.

Tento polotvrdý sýr (bochník ca. 10–11 kg) má velmi pružné sýrové těsto, jemnou konzistenci a velmi příjemnou, plně sýrovou chuť.

Fromage de Mirasaka

Podobným je i Yama No Cheese vyráběný ve stejné oblasti na horách.

Oba tyto sýry jsou často servírovány v sýrových mísách a jako nápoj se doporučuje silná káva nebo nefermentovaný zelený čaj. Přílohou k němu mohou být i listy salátů nebo zde známé brambory Hakushaku.

Ještě bych mohl dále pokračovat ve výčtu japonských sýrů, které jsem měl možnost ochutnat, ať už to byla mozzarella, ricotta, pařený sýr Scamorza či Provolone, ale už bych zřejmě přesáhl běžný rozsah mého vyprávění.

Když jsem se ptal některých Japonců na to, jaký sýr jim nejvíce chutná, odpověděli

TSURUI Silver Level

mi někteří, že je to Tofu. A tady jsme vlastně zase na začátku našeho dnešního putování, kdy jsem psal o stravovacích zvyklostech a návycích Japonska. Tofu totiž samozřejmě není sýr, byť vzhledem některé čerstvé sýry připomíná. Zjednodušeně se dá říci, že tofu je bílkovinná sraženina ze sójového nápoje. Ke sražení se používá například mořská sůl nigari nebo sádra. Tato asijská potravina má vlastně původ v Číně, kde se tofu začalo vyrábět už ve druhém století před naším letopočtem a v sedmém století se jeho znalost rozšířila i do Japonska. V obou těchto zemích, stejně tak jako ve Vietnamu, Koreji a Thajsku patří dodnes k tradičním jídlům. Výhodou tofu je, že dokáže přijmout chuť ostatních použitých přísad, například různých marinád, sójové omáčky či olivového oleje s různými bylinkami. Chuť dochucovadel pak v pokrmu z tofu krásně vynikne. Výhodou tofu je také nízký obsah sodíku, přítomnost vitamínů skupiny B a E a nepřítomnost cholesterolu.

Musím dodat, že i v restauracích, když jsem se ptal na sýr, tak mi obvykle přinesli právě tofu.

Sýry mají v Japonsku svoji budoucnost teprve před sebou. Jejich boom se nyní násobí s dalším průnikem západní stravovací kultury, se současným dovozem francouzských a italských vín a o sýry projevují zájem zejména vyšší vrstvy, ale také mladá generace studen-

Pohled na samoobslužný regál so sýrymi v supermarketu v Jokohame.

Tofu – ale to samozrejme nie je syr, mnohí Japonci si ho však so syrom mýlia pre jeho podobný vzhľad.

tů, kteří často cestují. President společnosti Megmilk Snow brand pan Yoshiharu Nakano mě na otázku, kam bude japonská spotřeba sýrů v příštích deseti letech směřovat, odpověděl zcela jednoznačně: „Zdvojnásobí se“.

V supermarketech najdete již dnes velmi pestrou paletu sýrů jak japonských, tak dovozových. Ceny jsou zatím vysoké (přibližně dvakrát vyšší než v Evropě), ale zákazníci je přesto kupují. Jejich heslem totiž je: „Mléko je dobré, mléko se musí pít!“. Díky změnám v myšlení a názorech se sýry v jídelníčku stále více uplatňují. A Japonci k tomu dodávají: „Pít mléka je medicínskou nutností, konzumace mléka zdravou ctností“.

Příště: O japonských tavených sýrech

Ing. Milan Ovseník

Snem vlastníkov neštátnych lesov

Novým predsedom Únie regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska (URZVNS) sa stal Ing. Milan Ovseník

Členovia URZVNS sa na svojom sneme zaoberali hodnotením činnosti v rokoch 2012 a 2013. V rámci programu bola aj voľba nového vedenia únie. „Doterajší predseda Juraj Vanko zostáva vo vedení, ale teraz vo funkcii podpredsedu. Zároveň sme túto pozíciu ešte posilnili vytvorením ďalšieho podpredsedníckeho miesta, aby sme mohli ešte intenzívnejšie pracovať na riešení aktuálnych problémov,“ povedal Ovseník.

Na sneme URZVNS sa hovorilo najmä o komunikácii s verejnosťou. Vlastníci neštátnych lesov považujú za kľúčové, aby ich verejnosť prestala vnímať ako ničiteľov. Chcú naopak poukázať na to, že verejnosti prinášajú služby, ktoré sú doteraz neocenené. „Chceli by sme, aby nám spoločnosť venovala trochu vyššiu pozornosť, pretože sa cítime byť v závoze za poľnohospodármi. Na to ale potrebujeme určitý typ podpory. Na jednej strane chceme pochopenie, že je tu skutočne súkromné vlastníctvo, ktoré by malo byť nedotknuté s tým, že toto vlastníctvo je ochotné dávať verejnosti určité statky, ktoré sú nevyhnutné pre život. Napríklad, ak pôjde cyklista do lesa a náhodou tam bude poškodená cesta po ťažbe. Chceli by sme trochu vyššiu toleranciu, pretože ten vlastník nakoniec tú cestu opraví a bude slúžiť ďalších 30 rokov cyklistom, chodcom turistom,“ vysvetlil predseda URZVNS.

Predsedníctvo Únie neštátnych vlastníkov lesov sa chce v najbližšom čase zamerať na prípravu nových programových období. Sú presvedčení, že vláda by mala nájsť mechanizmus, ako vykompenzovať veľký presun peňazí z druhého piliera Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorým je rozvoj vidieka. Podľa plánov sa má 18 percent presunúť do prvého piliera pre poľnohospodárov na priame platby. „Takto sa dostávame do nerovnovážneho stavu. Ak je až 80 percent lesov v nejakom stupni ochrany, a pritom poskytujeme environmentálne

služby, je potrebné, aby vláda našla spravodlivý mechanizmus, ako prerozdeliť zdroje, ktoré idú na ochranu prírody. Poukazujeme napríklad na Operačný program kvalita životného prostredia. Opatrenia, ktoré sú zamerané na regeneráciu krajiny, ochranu krajiny, boli doteraz používané len pre štátny sektor. My sa pritom nestotožňujeme s tým, že by doterajšia pomoc bola efektívne využitá práve pre územie Natury 2000,“ doplnil Ovseník.

ilustračné foto, Pavol Borodovčák

Priamy predaj v Európskej únii

Miestna výroba potravín je súčasťou vidieka počas dlhých rokov a v poslednom období sa v členských štátoch EÚ úspešne rozvíja. Dopyt zákazníkov po domácich produktoch, ktoré majú jasný pôvod spojený s potrebou výrobcov pridať hodnotu svojim výrobkom viedol k rozvoju rôznych miestnych potravinových sietí a krátkych zásobovacích reťazcov ako sú farmárske trhy, predaj z dvora, debničkový predaj, pojazdné predajne a podobne. Každá iniciatíva predaja miestnych potravín sa vyvíjala v kontexte miesta, druhu produktov a povahy spotrebiteľskej základne.

Rozvoj sektora miestnych potravín je významný, pretože môže priniesť veľa ekonomických, environmentálnych a sociálnych efektov. Napríklad zabezpečenie väčšej pridanej hodnoty pre farmárov, posilnenie miestnej ekonomiky, zníženie uhlíkovej stopy distribúcie potravín, budovanie domácej potravinovej bezpečnosti, zabezpečenie prístupu k potravinám a zdravému stravovaniu nízkopríjmovým skupinám obyvateľstva, udržania malých podnikov, životaschopnosti malých fariem a ďalšie.

Prekážky a predsudky

Potenciál je zrejímavý a veľmi významný! Napriek tomu ďalší rozvoj sektora miestnych potravín a s ním spojených krátkych zásobovacích reťazcov stále čelí mnohým prekážkam, protirečeniam a dokonca predsudkom. Podľa prieskumu Eurobarometra z roku 2011, 9 z 10 opýtaných súhlasilo, že nakupovanie miestnych produktov je prospešné, a EÚ by mala podporovať ich dostupnosť, ale takmer polovica respondentov povedala, že je ťažké ich nájsť a odlíšiť od iných produktov.

Cielená pomoc

Dopyt po miestnych produktoch evidentne existuje, ale využitie jeho potenciálu stále vyžaduje značné úsilie pri začiatku a podpore životaschopných alternatív k dobre zavedeným dlhším dodávateľským reťazcom, ktoré sú obvyčajne spájané s modernou výrobou a distribúciou potravín. Strategický význam

podpory miestnych potravín a krátkych zásobovacích reťazcov je čoraz viac uznávaný na európskej, národnej a regionálnej úrovni. Nové legislatívne návrhy Európskej komisie pre politiku rozvoja vidieka po roku 2013 napríklad uznávajú krátke zásobovacie reťazce ako jeden z potenciálnych „špeciálnych prípadov“, pre ktoré môžu členské štáty vypracovať podprogramy a ponúknuť vyššiu intenzitu pomoci, aby podporili a povzbudili ich rozvoj. Takáto cielená pomoc môže posunúť krátke zásobovacie reťazce a ďalšie formy miestnej výroby a spotreby potravín z relatívne okrajovej aktivity k hlavnému prúdu poľnohospodárskej výroby, výroby a spotreby potravín v celej EÚ.

Rôzne možnosti

Priamy predaj je najjednoduchšou formou krátkeho zásobovacieho reťazca, ktorý zahŕňa priamy kontakt medzi farmárom a spotrebiteľom. Je viacero príkladov tohto jednoduchého, ale efektívneho spôsobu predaja. Farmár si môže vybudovať obchod, ponúknuť samozber, alebo iný typ predajného miesta na farme, aby pritiahol zákazníkov priamo na podnik. Priamy predaj sa môže odohrávať aj mimo farmy na farmárskych trhoch, alebo sa môžu farmári spojiť a predávať produkty od iných farmárov, čím rozšíria sortiment svojich predajných miest. Dodávanie domov formou debničkového predaja môže byť efektívnym riešením v prímestských alebo mestských oblastiach, kde farmári dodávajú určený objem produktov priamo do domácnosti spotrebiteľa. Priamy

predaj má výhodu priameho kontaktu spotrebiteľa s farmárom, budovanie vzťahu, ktorý výrobcovi umožňuje poskytnúť spotrebiteľovi informácie o pôvode produktu, kultúrnej a kulinárskej hodnote. Spotrebiteľ spoznáva farmu, produkt, kultúrnu identitu a metódy a postupy používané na farme.

Fakty a čísla o priamom predaji v EÚ

- V roku 2005 bolo vo Francúzsku 16 % farmárov zapojených do priameho predaja.
- Takmer 3 % poľnohospodárov v Dánsku (viac ako 1200 jednotlivcov) je zapojených do priameho predaja.
- Tretina všetkých fariem v Rakúsku (okolo 46 000) je zapojených do priameho predaja. Pre 11 000 z nich tvorí priamy predaj viac

ako polovicu ich ročného príjmu. V Rakúsku je priamy predaj významný pre producentov ovocia, vína, bravčového mäsa a vajec. Menej významný je pre predaj a distribúciu mlieka a hovädzieho mäsa.

- 5 % peňazí vynaložených na potraviny v Španielsku je na produkty predávané prostredníctvom „krátkych zásobovacích reťazcov“.
- Taliansko zaznamenáva trvalý nárast v tomto sektore, keď v roku 2009 bolo do priameho predaja zapojených 63 000 producentov v hodnote okolo 3 miliárd EUR, čo predstavuje 11percentný nárast tohto predaja. Z tohto objemu 40 % predstavuje víno a 20 % ovocie a zelenina.

Ing. Pavel Petránek, PhD.

Šanca pre zvýšenie zamestnanosti na vidieku

Podmienkami priameho predaja, alebo predaja z dvora sa okrem základných predpisov týkajúcich sa bezpečnosti potravín, hygieny, ochrany verejného zdravia, Potravinového kódexu SR, zásad správnej hygienickej praxe a ďalších, zaoberajú Nariadenie Vlády SR č. 359/2011, ktorým sa ustanovujú požiadavky na niektoré potravinárske prevádzkarne a na malé množstvá a Nariadenie Vlády SR č. 360/2011, ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu a dodávanie mlieka a mliečnych výrobkov konečnému spotrebiteľovi a iným maloobchodným prevádzkarniam.

Nariadenia vlády treba znovu otvoriť.

Systém našej produkcie ako aj spätná väzba od zákazníkov nám dáva za pravdu to, čo nebolo novelizáciou NV v roku 2011 aktualizované. Konkrétne sa jedná o § 8, bod 2., písmeno b)1 v Nariadení vlády SR 359/2011, kde sa

pojednáva o množstvách: „Vyprodukuje na farme alebo v chove ročne menej ako 10000 kusov hydiny“. Samozrejme, že limit treba, ale je predsa rozdiel v tržbách z 10000 kurčiat, alebo z 10000 pštrosov. Osobne si myslím, že limit mal byť vyčíslený dajme tomu v dobytčích jednotkách, kde za základ by sa považovalo hmotnosť prepočítaných na dobytčie jednotky z 10000 kusov moriakov a tak by sa hlavne produkcia čerstvej kuraciny mohla na našom vidieku reštartovať.

Taktiež by bolo veľmi účelné definovať spomínaný limit pre „jatočné účely“, pretože hlavne na jar existuje významný trh s tepelne odchovanou hydinou na ďalší prídvorový domáci výkrm, čo nemá nič spoločné s predajom potravín, ale oberá nás to o limit, pretože ide o celoročnú produkciu hydiny.

Menej technológií viac ľudskej práce

V nariadení č. 359/2011 sú stanovené množstevné limity, ktoré obmedzujú nielen veľkosť produkcie, ale tým aj schopnosť podnikateľov

investovať do nových technológií. Bola by tu možnosť sčasti nahradiť drahé technológie ľudskou silou, bez ktorej aj tak finalizácia živočíšnych a rastlinných komodít zväčša nie je možná. No a tu je dosť často príležitosť aj pre dlhodobu nezamestnaného vidiečana v lokalite sídla producenta potravín z dvora alebo poľnohospodárskeho podniku, ktorý realizuje svoje potraviny cez podnikové predajne.

Aj keď sa o zamestnávaní v poľnohospodárstve a spracovaní potravín, ako o možnosti zvýšenia zamestnanosti na vidieku dosť hovorí, viaceré prekážky mu bránia. So zmenou podmienok zamestnávania pracovníkov na dohodu sa mnohí zamestnávateľia hlavne v poľnohospodárstve rozhodli obmedziť tento spôsob zamestnávania, pričom to pre mnohých je pri sezónnych prácach viac než potrebné.

Nižšia DPH by bola prínosom

Ďalšou cestou uľahčenia života by bola už v praxi odskúšaná znížená sadzba DPH na 6% pre producentov pôsobiacich a produkujúcich v systéme priameho predaja konečnému spotrebiteľovi. Za našu spoločnosť môžeme osobne povedať, že nám nižšia sadzba DPH pomohla zo všetkých podporných snáh a opatrení najviac, a konečný efekt vidíme na všetkých úrovniach. Nebolo treba žiadne projekty a ich schvaľovanie. Zachránili sme poľnohospodársky dvor v obci, čo je významný sociálny element, pretože vidiek je predurčený pre poľnohospodárstvo. Vidíme, že aj turisti sa už začali zaujímať o predaj konečnému spotrebiteľovi a objednávky na naše produkty sú rastúceho charakteru. Takisto oplôtkovým spôsobom vypásania sa pokúšame naspäť „skrotiť“ a upratať prostredie okolo farmy a v širšom okolí.

Ekonomika a zamestnanosť ide ruka v ruke, pri 6% DPH sme vytvorili nové pracovné miesta, investovali sme do strojného a technologického zariadenia, čiže peniaze sa len naspäť investovali tak, aby sme boli viac konkurencieschopní, promptnejší a koniec koncov aj menej narobení, pretože pribudli zamestnanci. A teraz? Pri zvýšenej DPH na 20%, nás Poliaci zas výrazne atakujú svojimi lacnejšími potravinami a nastúpený progres

sa priblížil. Určite by štát bol výhodnejší na tom, keby nechal 6% DPH na „predaj z dvora“ a možno len dopracoval podmienky tak, aby sa tak vysoko spotrebný tovar ako sú potraviny vyrábali miestne a predávali lacnejšie dostupnejšie pre slovenského zákazníka. Veľmi by pomohlo, ak by ministerstvo malo snahu vytvoriť mechanizmus, ktorý by na jednej strane povoľoval nižšie sadzby DPH a na druhej to viazal na tvorbu pracovných miest a ich udržaním v nejakom cykle. Povinnosť platenia DPH je pri ročnom obrate cca 49 800 € znížením DPH na 6% by farmárom ostalo toľko finančných prostriedkov, že by mohol dať vidieckemu nezamestnanému minimálnu mesačnú mzdu. Takto by sa odbremenil štát, využil by sa vidiecky potenciál na produkciu potravín a farmár by sa tiež ľahšie rozvíjal.

Nepriama podpora

To konkrétne opatrenie by mohlo byť asi v tom zmysle, že každý, kto je poľnohospodársky prvovýrobca a následne aj spracovateľ a predajca slovenských potravín či už cez systém predaja konečnému spotrebiteľovi alebo cez systém podnikových predajní, by mohol tieto potraviny realizovať so zníženou sadzbou DPH na 6%, ale pod podmienkou, že na každých dosiahnutých 49 800 € obratu (a násobku) z týchto potravín, by musel povinne zamestnávať jedného zamestnanca.

Takto by sa poľnohospodárstvu vrátila krajínotvorná funkcia, ako aj vidiecka zamestnanosť (teoreticky len jedno nové pracovné miesto na jednu dedinu na Slovensku a máme z toho fabriku plnú zamestnaných a zelená lúka ostane zelená) a Slovensku výraznejšia sebestačnosť s potravinami. Všetci štát by si nakoniec určite polepšil v zníženej nezamestnanosti, využitím produkčného potenciálu poľnohospodárstva na produkciu vysoko spotrebného tovaru, t.j. potravín.

Farmárom by cez rok nechýbala hotovosť, určite by ju kvôli večne neskončenej robote ani nespotreboval na vlastné pôžitky a koniec koncov by na konci hospodárskeho roka aj tak odviezol pre štát vyššie dane zo zisku.

Juraj Marček a Vojtech Vnučák

Región Turiec má svoj systém lokálnej potravinovej siete

Región Turiec a jeho obyvatelia majú od leta roku 2013 novú možnosť ako umiestniť a nakúpiť domáce potraviny na lokálnom trhu. Systém lokálnej potravinovej siete pod názvom BIOBOX (BIO - z gr.bios - život, BOX - zo staroang. „compartment at a theater“ - priestor v divadle) v Turci ponúka potraviny prostredníctvom internetovej stránky - elektronického obchodu.

BIOBOX ponúka na stránke www.biobox.sk sk priestor pre čerstvé, lokálne produkované potraviny, vrátane domácej zeleniny a ovocia. Potraviny sú vďaka krátkej vzdialenosti od producenta k spotrebiteľovi rozváňané výhradne čerstvé. Objednávky od záujemcov sú zoskupené a odosielané jednotlivým producentom potravín, ktorí ich pripravujú na expedíciu. Nasledujúci deň po objednávke sú potraviny prevzaté a v chladiacich nádobách privezené priamo k zákazníkovi. Prevádzku celého systému hradia konzumenti, hospodár znáša náklady jedine na balenie.

Úlohou systému BIOBOX nie je len ponuka domácej produkcie potravín

Dôležitou úlohou je kreatívna propagácia regionálnych výrobkov. Myšlienka priamej podpory oslovila v Turci viacero neziskových organizácií, ktoré ochotne prispievajú k jej šíreniu. Diela miestnych umelcov inšpirované lokálnou potravinou sú priebežne ručnou sieťotlačou nanášané na papierové tašky, v ktorých sa čerstvé potraviny dostávajú do rúk zákazníka. Priestor bol ponúknutý aj miestnym fotografom a fotoblogerom, ktorí ho aj aktívne využívajú, čo prinieslo stránke www.biobox.sk ešte vyššiu atraktivitu. Najnovšie vzniklo partnerstvo so Školou úžitkového výtvarníctva v Ružomberku, ktorej žiaci dostali za úlohu vytvoriť vizuálne priťažlivú značku regionálnej potravinovej siete

región Turiec. Túto značku vo forme etikety využijú lokálni farmári a producenti potravín. Bude reprezentovať ich vlastnú produkciu a dotvárať obraz o lokálnej potravinovej výrobe, ktorej či vyrobenej v regióne Turiec.

Systém BIOBOX vytvorila turčianska spoločnosť TOTAL LOKAL, s.r.o.

Spoločnosť bola založená v roku 2013 mladými rodákmi z Martina. Vznikla s cieľom podporovať miestnych výrobcov potravín, gazdov, hospodárov a pestovateľov v súčinnosti a v zmysle trvalej udržateľnosti. „Ľudia nám dôverujú a my si ich dôveru vážime, preto im ju poctivosťou oplácame“, tak znie heslo zakladateľov systému, Juraja Marčeka a Vojtecha Vnučáka, ktorí v roku 2012 iniciovali s viacerými partnermi aj tradíciu gazdovských a remeselných slávností - Dožinky v Martine, kde sa i v tomto roku opäť stretli miestni spotrebiteľia s miestnymi výrobcami. Podujatie bolo mimoriadne úspešné, počas celého dňa Dožinky v Martine navštívili dve tisíce ľudí aj so širokého okolia.

Spolupráca systému BIOBOX s neziskovými organizáciami je od začiatku podporovaná pracovníkmi RRADT a regionálnymi médiami. Dôležitým partnerom je internetová stránka www.turieconline.sk, primárne založená s cieľom podporovať regionálny rozvoj.

Bc. Mária Behanovská

Ocenenie úspešných ľudí

V rámci národného projektu Inštitút rodovej rovnosti, Krajské kontaktné miesto Banská Bystrica vyhlásilo spolu s Mestom Banská Bystrica a banskobystrickým samosprávnym krajom lokálnu a regionálnu súťaž Úspešná žena, Úspešný muž Mesta Banská Bystrica a Banskobystrického samosprávneho kraja pre rok 2013.

Vystúpenie spevákkej skupiny Badínčanka z Horného a Dolného Badína.

Cieľom súťaže bolo nájsť ľudí, ktorí vytvárajú niečo výnimočné a sú úspešní v živote. Ľudí, ktorí sa popri svojej práci venujú aj starostlivosti o rodinu, charite, nezištne pomáhajú tým, ktorí to potrebujú, angažujú sa vo verejnom živote v rôznych aktivitách, vynikajú vo svojej profesii, v umení či športe, zviditeľňujú svoje mesto a región.

Slávnosť odovzdávania ocenení sa uskutočnila 27. 11. 2013 v Cikkerovej sieni na Radnici v Banskej Bystrici. Úspešným mužom mesta Banská Bystrica sa stal MUDr. Peter Mečiar, ktorý sa významnou mierou podieľal na vzniku samostatného zdravotníckeho zariadenia, ktoré sa venuje liečbe chorôb obehovej sústavy – Stredoslovenského ústavu srdcových a cievnych chorôb, a.s. Banská Bystrica. Spomedzi všetkých nominovaných žien Banskej

Bystrice bola najúspešnejšou PhDr. Klára Kubičková, PhD., ktorej pracovný život sa spája s históriou umenia a architektúry. Je autorkou odborných článkov, publikácií a ako kurátorka má na svojom konte množstvo výstav.

Veľmi nás teší, že v rámci celého Banskobystrického kraja boli ocenení práve ľudia, ktorí sú spojení s našim mestom – KRUPINO. Úspešným mužom Banskobystrického samosprávneho kraja pre rok 2013 sa stal prof. Ing. Vladimír Krajčovič, CsC., ktorý sa narodil v Krupine a pôsobí v oblasti prírodných vied - vedy o Zemi a environmentálnej vedy. Je členom Slovenskej ekologickej spoločnosti a v súčasnosti je emeritným pracovníkom výskumného ústavu trávnatých porastov a horského poľnohospodárstva. Za celoživotné zásluhy v oblasti vedy a techniky bol ocenený Cenou podpredsedu vlády a ministra školstva

Vyhodnotenie regionálnej súťaže.

Folklórna skupina Marinka z Novák.

SR za 61-ročnú aktívnu vedecko-výskumnú a poradenskú činnosť v oblasti lúkarstva, pasienkárstva a horského poľnohospodárstva. Úspešnou ženou Banskobystrického samosprávneho kraja pre rok 2013 sa stala Ing. Zuzana Molnárová, ktorá je podnikateľka a od roku 2008 pôsobí ako konateľka Pekárne

Na záver zaspievala aj 6-ročná Sára Hana Slaninová z Krupiny.

Ocenení: zľava Ing. Zuzana Molnárová, MUDr. Peter Mečiar a PhDr. Klára Kubičková, PhD.

Bzovík v Krupine. Pekáreň sa svojou výrobou orientuje na tradičné pekárske výrobky regiónu Hont už niekoľko desaťročí. Podnik tiež dáva príležitosť žiakom Strednej odbornej školy v Krupine, aby nadobudli poznatky, prax a skúsenosti. Táto regionálna pekáreň vyrába a predáva biele, tmavé, cereálne pečivo, rôzne druhy chlebov, lúpačky, croissanty, pagáče, cesnakové uzly a rôzne iné chutné výrobky. Nezanedbateľná je aj jej finančná podpora školy ale aj rôznych podujatí lokálneho i regionálneho významu. O všestranosti tejto úspešnej podnikateľky svedčí aj fakt, že patrí k zakladajúcim členom folklórneho súboru HONT a v súčasnosti vedie folklórny súbor Sýkorky.

Celú slávnosť odovzdávania ocenení spestrtili vystúpenia spevákkej skupiny Badínčanka z Horného a Dolného Badína, folklórnej skupiny Marinka z Novák s programom „Katarínsky jarmok - tetka čo ste kúpili“ a záverečnú bodku za krásnym podujatím dala šesťročná Sára Hana Slaninová z Krupiny s piesňou „Chleba napieciť“.

Touto cestou blahoželáme všetkým oceneným a želáme ešte veľa úspechov v osobnom a pracovnom živote.

Ozveny starodávnych piesní

„...Každému zaseknutiu sekery prislúcha význam a každému úderu dláta výraz. Kde môžeme nájsť väčšiu štruktúrálnu jasnosť ako na starých drevených stavbách? Kde nájdeme jednotu materiálu, konštrukcie a formy? Tu sú zhromaždené znalosti celých generácií. Aký cit pre materiál a aká sila výrazu je v týchto objektoch! Aké sú hrejivé a krásne! Zdajú sa byť ohlasom starodávnych piesní!“

[Mies van de Rohe*]

Výsledkom síce zjavnej snahy uplatnenia tradičných znakov, je objekt nezodpovedajúci pôvodným ani moderným formám, s výrazným poškodením prostredia neadekvátnym zásahom do terénu. Takto zapustený dom pod úroveň terénu, bude pre jeho obyvateľov stálym problémom.

V každom z nás doznievajú tóny starodávnych piesní v podobe spomienok z prostredia dediny v genetickom odkaze našich predkov, ktorých potomkami z nedávnej, alebo vzdialenejšej minulosti sme. Nie je podstatné pátranie po genéze nášho vzťahu k tomuto prostrediu, ale dôležité je priznať jeho hĺbku a pomôcť zachovaniu frag-

mentov spomienok a súvislostí. Nepochybne medzi dominantné symboly totožnosti a spätosti s dedinou je chalupa, v podmienkach horských oblastí Slovenska, prevažne drevená. Strom, ako odkaz hory vytváral jedinečnú atmosféru prenesenú do obdobia, ktoré si v našom podvedomí zachovalo pocit spätosti s prírodou, ktorej sme - či chceme, alebo nie, stále súčasťou. Práve tento pocit je dôležitým dôkazom symbiózy človeka s krajinou, úcty a pokory našich predkov k nej, odkazom pre nás a našim prostredníctvom pre nasledujúce generácie. Odkaz doby nezataženej súčasnou záľahou často nepoužiteľných informácií, keď čas plynul ináč a ponúkal priestor na pochopenie zmyslu vecí, dejov a súvislostí. Nekomplikovaná filozofia existencie človeka a dlhodobé ustálené podmienky kraja vytvárali predpoklady na vytvorenie stavebnej kultúry, ktorá je svojou úprimnosťou, súladom formy s obsahom, trvalou hodnotou a príkladom úcty našich predkov ku krajine, ktorí v tejto krajine nielen žili, ale žili s ňou.

Pre mňa sú nezabudnuteľné spomienky starých oravských majstrov, na časy keď bolo samozrejmosťou pred spílením stromu, určeného na stavbu domu poďakovať hore, odprosiť strom a vyťať na strom krížik, nielen ako magický symbol úcty k tvorcovi a jeho dielu - prírode, ale aj ako racionálny znak

*Mies van de Rohe – (1886 – 1969), svetoznámy architekt jeden z vrcholných predstaviteľov funkcionalizmu

Príklady nových domov s uplatnením abstrahovaných prvkov ľudovej architektúry a rešpektovaním zásad umiestnenia domu vzhľadom na geomorfologický charakter miesta.

overených skúseností prenášaných z hlbok minulosti. Nízka úroveň súčasného poznania tejto oblasti našej kultúry a z toho vyplývajúci vlašný vzťah k vlastnej histórii, výrazne prispieva k degradácii ľudovej architektúry - fenoménu Slovenska. Prehliadaním potenciálu odkazu predkov, sa pripravujeme o vlastnú identitu, o úžasný a jedinečný fragment v pestrosti celosvetovej kultúry. Dôležité je uvedomiť si túto hrozbu v dobe módného podliehania cudzím vzorom, na ktoré nie sme odkázaní. Zrejme každý z nás už dospel k pocitu, že fašírke starej mamy sa nevyrovná žiadny hamburger z Mac-donaldsa. Preto je najvyšší čas upozorniť, že tzv. kanadský zrub, bavorský vikier, tirolské či iné znaky cudzích kultúr, veľmi často uplatňované v súčasnosti na celom území Slovenska, nie sú prejavom poznania vlastných tradícií a úcty k nim.

Emotívny vzťah k vlastnej kultúre však nestačí bez poznania racionálnych faktov s ňou súvisiacich a bez rešpektu k prostrediu, s pokorou formovaného minulými generáciami.

Žiaľ treba konštatovať, že vlastnou neuváženou stavebnou činnosťou, si často nenávratne poškodzujeme prostredie, aj tým, že krajinu prispôbujeme stavbe a nie tak, ako to bolo samozrejmosťou v minulosti, keď dom rešpektoval miesto a prispôbil sa mu. Dom svojou orientáciou voči svetovým stranám, sklonu

terénu, prevládajúcim vetrom s tým súvisiacej tvorbe závejov a toku povrchových vôd, ale aj tvarom, proporciami a použitým materiálom sa stal organickou súčasťou miesta a krajiny, v prospech jej obyvateľov.

Každý by mal zvážiť o koľko sa zvýšia reálné náklady nerešpektovaním týchto zásad napríklad drastickým zásahom do terénu pod stavbu, v nepochopiteľnej a iracionálnej snahe vytvoriť vo svahu rovinu. V tejto súvislosti si treba uvedomiť aj neskoršie riziká vyplývajúce z narušenia geologickej stability, ale v konečnom dôsledku aj znehodnotenie užívateľských kvalít bezprostredného okolia domu. Príkladom takéhoto arogantného konania k prostrediu a našej tradičnej kultúre je žiaľ na Slovensku mnoho.

Pozrite sa okolo seba a skúste kriticky a objektívne posúdiť rozdiely medzi zachovanými fragmentmi tradičných foriem, najmä vidieckej architektúry a tým čím sa obklopujeme v súčasnosti, zaplavení vzájomne nesúvisiacimi architektonickými prvkami takmer z celého sveta! Hybridy rôznych stavebných kultúr ďaleko vzdialené pôvodnej ľudovej architektúre a nezodpovedajúce ani súčasným estetickým a užívateľským kritériám. Vážne sme na ne odkázaní? Drevenica na spôsob tzv. „kanadského“ zrubu, s vikierom bavorského typu a tirolskou dekoráciou sa stala módnym vzo-

Príklad repliky objektu tradičnej architektúry so zodpovedným a racionálnym prispôbením domu terénnym podmienkam.

rom vydávaným za reprezentanta slovenskej ľudovej architektúry. Môže sa to považovať za prejav poznania a hrdosti k vlastnej kultúre, či spolupatričnosti s prostredím, ktorého sme ako národ už veľmi dlho súčasťou?

Ľudová architektúra Vlkolínca harmonicky splýva s okolitou prírodou, foto www.commons.wikimedia.org

Nikdy nie je neskoro vrátiť sa k vlastným koreňom a začať budovať na hodnotách vytvorených generáciami v pokračovaní tradičnej slovenskej ľudovej architektúry. Ustálené a vekmi overené konštrukčné systémy, racionálne prvky vysokej architektonickej hodnoty, sú nevyčerateľným zdrojom inšpirácie, umožňujúcim aj v súčasnosti ich variácie nadväzujúce na tradičnú architektúru. V mnohých prípadoch ponúkajú aj riešenia novodobých problémov. Stačí ich poznať a siahnuť do bohatej zásobnice naplnenej generáciami starých majstrov. Sú krajiny, ktoré dokázali kontinuálnym spôsobom nadviazať na tradičné formy staviteľstva a pretransformovať ich čitateľným spôsobom do architektúry zodpovedajúcej súčasným praktickým aj estetickým požiadavkám. Verím, že sme ešte natoľko nepodľahli ľahostajnosti k domovu a ešte nie je neskoro na prebudenie „ozvien starodávnych piesní“ a že dokážeme aj my súčasní obyvatelia tejto krajiny pridať nové tóny, na ktoré budú môcť nadviazať ďalšie generácie s hrdosťou na naše vlastné kultúrne dedičstvo.

Ako postupovať pri poukázaní 2 %

A. Fyzické osoby – ZAMESTNANCI – za ktorých podáva daňové priznanie zamestnávateľ

- do 15. februára 2014 požiadať zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania preddavkov na daň
- potom požiadať zamestnávateľa o vyhotovenie Potvrdenia o zaplatení dane z príjmov zo závislej činnosti
- z tohto potvrdenia si vypočítajte podiel zo zaplatenej dane, pričom minimálna výška v prospech prijímateľa musí byť 3,32 EUR:
  - a) 2% z dane, ak ste v roku 2013 neboli dobrovoľníkmi alebo dobrovoľnícky ste odpracovali menej ako 40 hodín
  - b) 3% z dane, ak ste v roku 2013 odpracovali dobrovoľnícky minimálne 40 hodín a získali ste o tom potvrdenie od organizácie/organizácií, pre ktoré takto pracovali
- do 30. apríla 2014 pošlete/doručíte vyplnené Vyhlásenie o poukázaní sumy do výšky 2 % (3 %) zo zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby a Potvrdenie o zaplatení dane z príjmov zo závislej činnosti príslušnému daňovému úradu, ak poukázujete 3 %, povinnou prílohou je aj Potvrdenie o odpracovaní minimálne 40 hodín dobrovoľníckej činnosti
- tieto tlačivá podávajte na daňový úrad podľa trvalého bydliska

B. Fyzické osoby – ktoré si podávajú sami daňové priznanie

- do 2. apríla 2014 podajte daňové priznanie príslušnému daňovému úradu podľa trvalého bydliska
- vyhlásenie o poukázaní podielu zaplatenej dane je už súčasťou formulára daňového priznania, preto je potrebné, aby ste priamo do daňového formulára vypísali tieto údaje:

názov: OZ Vidiecky parlament na Slovensku
sídlo: Kapitulská 13, 974 01 Banská Bystrica
forma: občianske združenie
IČO: 37803174
číslo účtu: 0302779945/0900

- vypočítajte si sumu:
  - a) 2% zo zaplatenej dane, ak ste v roku 2013 neboli dobrovoľníkom alebo ste dobrovoľnícky odpracovali menej ako 40 hodín.
  - b) 3% zo zaplatenej dane, ak v roku 2013 odpracovali dobrovoľnícky minimálne 40 hodín a získali o tom potvrdenie od organizácie/organizácií, pre ktoré takto pracovali. V tomto prípade je povinnou prílohou daňového priznania aj Potvrdenie o odpracovaní minimálne 40 hodín dobrovoľníckej činnosti
- vypočítaná suma z dane nesmie byť nižšia ako 3,32 EUR.

Upozornenie: Podiel 2 % (3 %) z dane môže daňovník – fyzická osoba poukázať len v prospech jedného prijímateľa. IČO sa do kolóniek vypisuje zľava.

...a široký úsmev do
nového roka 2014!

náš
vidiek
4/2013

bodka na záver

**Nápady nepomôžu,
ak s nimi nepracuješ.**

[neznámy autor]